

Waterschapspeil 2009

Landelijke brancherapportage
van de waterschappen

 UNIE VAN WATERSCHAPPEN

Waterschapspeil 2009

**Landelijke brancherapportage
van de waterschappen**

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Samenvatting	4
1. Inleiding	12
2. Water keren en calamiteiten bestrijden	18
3. Peilen beheren, wateroverlast voorkomen en zorgen voor voldoende water	26
4. Waterkwaliteit beheren en afvalwater zuiveren	32
5. Kosten inzichtelijk maken en inkomsten genereren	38
6. Klantgericht diensten verlenen	46
7. Maatschappelijk verantwoord ondernemen	50
8. Doorgaan met Waterschapspeil	54

Voorwoord

Voor u ligt onze eerste landelijke brancherapportage *Waterschapspeil 2009*. Ik ben er trots op dat wij als waterschappen de primeur hebben om als lokale overheid onze prestaties over de volle breedte inzichtelijk te maken. Wij hopen met deze rapportage politici, toezichthouders, samenwerkingspartners, journalisten, de geïnteresseerde burger, maar natuurlijk ook onze eigen bestuurders en medewerkers op heldere wijze inzicht te geven in onze inspanningen, prestaties en voornemens.

Deze rapportage is gebaseerd op een ander rapport waarin de waterschappen zich onderling op bestuurlijk niveau over de volle breedte van hun taken vergelijken. Met de wijze waarop we ons collectief vergelijken lopen wij voorop ten opzichte van andere overheden.

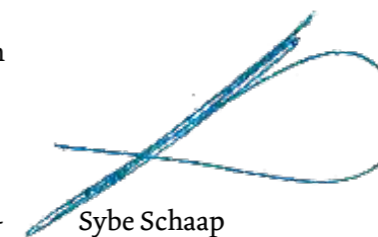
De voorbereidingen hebben een behoorlijke periode in beslag genomen. We hebben zorgvuldigheid en draagvlak laten prevaleren boven snelheid, maar het resultaat mag er zijn. We nemen uiteraard de ervaringen die we hebben opgedaan mee in de aanloop naar de volgende rapportage. Daarop hoeft u minder lang te wachten dan op deze.

Ons land staat al eeuwen aan de top op het gebied van waterbeheer en veiligheid, maar wij voegen daar duurzaamheid aan toe. Zoet water wordt een steeds schaarser

en kostbaarder goed waarin wij zorgvuldig en ruimhartig moeten investeren. Wij willen onze kinderen en kleinkinderen een land nalaten waar het veilig wonen is onder de zeespiegel, waar je kan zwemmen in visrijke rivieren en meren. Een land waar water in voldoende mate tegen een redelijke prijs beschikbaar is voor iedereen. Een land dat er fraai uitziet, waar een goede balans is tussen natuur en landbouw. Recreëren, genieten van de natuur, welvaart en economie zijn belangrijke aspecten waar waterschappen mee te maken hebben. Nu en in de toekomst.

Dagelijks worden keuzes gemaakt. De handvatten en inzichten die Waterschapspeil ons geeft, bieden extra houvast om de juiste prioriteiten te stellen en kansen te signaleren en aan te pakken.

Ik hoop dat u zich na het lezen van deze rapportage nog meer betrokken voelt bij ons werk en dat u mijn trots en ambitie deelt.

Sybe Schaap
voorzitter Unie van Waterschappen

Samenvatting

Voor u ligt de eerste rapportage Waterschapspeil, die voortaan periodiek door de waterschappen zal worden gepubliceerd. 'Waterschapspeil 2009; Landelijke brancherapportage van de waterschappen' informeert u over de belangrijkste resultaten die de waterschappen in 2007 hebben bereikt en enkele verwachtingen voor de korte termijn (periode 2009-2012). Deze brancherapportage is gebaseerd op een vergelijkingsrapportage, waarin de resultaten van de waterschappen naast elkaar worden gepresenteerd en die is bedoeld voor de bestuurders van de waterschappen. Waterschappen zijn immers transparante organisaties die actief verantwoording afleggen en zich voortdurend willen verbeteren. De 26 waterschappen leggen eerst en vooral verantwoording af aan hun besturen, die bestaan uit de gekozen vertegenwoordigers van de burgers en bedrijven in de waterschapsgebieden. Daarnaast leggen de waterschappen rechtstreeks verantwoording af aan hun ingezetenen via middelen als websites, jaarverslagen, waterkranten en nieuwsbrieven en er is een verantwoordingsrelatie met hun toezichthouders de provincies. De rapportage Waterschapspeil is een aanvullend hulpmiddel dat de besturen in deze processen kunnen gebruiken.

Maatwerk

De taken binnen het regionale waterbeheer worden in Nederland uitgevoerd door de waterschappen, een

lokale, democratisch gelegitimeerde overheid. Dit garandeert maatwerk op het gebied van het waterbeheer. Democratisch gekozen vertegenwoordigers beslissen over de wijze waarop in het eigen gebied bescherming tegen overstromingen en goed waterbeheer gestalte krijgen. Door het eigen belastinggebied van de waterschappen wordt voorkomen dat de bekostiging van deze voor Nederland essentiële taken onderdeel is van politieke afwegingen die bij andere, algemene overheden gemaakt worden.

Lokale uitvoering van het regionaal waterbeheer brengt ook met zich mee dat gebiedskenmerken, zoals hoog- of laaggelegen, veel of weinig water, grondsoort, dun- of dichtbevolkt, veel of weinig verstedelijkt gebied en de aanwezigheid van kwetsbare natuurgebieden, leiden tot verschillen in maatregelen, kosten en belastingdruk tussen de waterschappen en dus ook tot verschillende resultaten die de waterschappen bereiken.

Waterschappen zorgen voor veiligheid (geen overstromingen), waterkwantiteitsbeheer (peilbeheer, voorkomen van wateroverlast en droogte), waterkwaliteitsbeheer (kwalitatief goed oppervlaktewater) en zuivering van afvalwater. Daarnaast kunnen uit doelmatigheids-overwegingen ook taken aan waterschappen worden opgedragen die in de regel door andere overheden worden uitgeoefend. Een voorbeeld is het wegenbeheer dat zes waterschappen uitvoeren.

De besturen van de waterschappen bepalen op basis van de fysische en demografische gesteldheid van hun gebied en de eisen die aan het waterbeheer worden gesteld zelf hoe de taken worden ingevuld en welk tempo daarbij wordt aangehouden. Eén van de factoren die dit tempo kunnen bepalen is de hoogte van de belastingen die het waterschap in het gebied moet opleggen.

Hoofdpijnen resultaten

In deze rapportage is inzichtelijk gemaakt welke doelen, prestaties, kosten, investeringen en belastingdruk de waterschappen in met name 2007 hebben gerealiseerd. De taken van de waterschappen zijn leidraad en daarnaast wordt inzicht gegeven in de financiële aspecten van de taakuitoefening, de kwaliteit van dienstverlening en diverse aspecten die een relatie hebben met 'maatschappelijk verantwoord ondernemen'.

Samengevat:

1. De afgelopen jaren is met het Nationaal Bestuursakkoord Water, de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) en nieuwe wetgeving, met name Waterschapswet en Waterwet, een nieuw beleidskader voor de waterschappen tot stand gekomen. Hiermee werd duidelijk welke opgaven de waterschappen de komende jaren moeten invullen. Op basis van het beleidskader hebben bestuurlijke afwegingen binnen ieder waterschap vervolgens

geleid tot een bepaald beleid en tempo waarin dit beleid zal worden uitgevoerd. De waterschappen hebben hun uitdagingen actief opgepakt. Waterschapspeil 2009 geeft hiervan een tussenstand weer, de resultaten die tot en met 2007 zijn bereikt. Een tussenstand, omdat 2007 een jaar was waarin de waterschappen op weg waren naar deadlines: eind 2011 voor de versterking van de primaire waterkeringen die in de tweede toetsronde van de Wet op de waterkering niet aan de normen bleken te voldoen, 2015 voor het op orde brengen van regionale waterkeringen en het voorkomen van onaanvaardbare wateroverlast en uiterlijk 2027 voor de uitdagingen van de KRW.

2. Dat 2007 ook om een andere reden een tussenjaar was, blijkt eveneens uit deze rapportage. Het toetsingskader was voor sommige onderwerpen in 2007 nog in ontwikkeling, waardoor het 'nemen van de maat' soms eigenlijk nog te prematuur was.

3. De rapportage maakt ook duidelijk dat er ontwikkelpunten zijn; onderwerpen waarop de waterschapssector zich collectief kan verbeteren. De waterschappen pakken deze handschoen ook op.

4. Waterschapspeil geeft tevens aan dat waterschappen bij het bereiken van hun doelstellingen voor een deel andere overheden nodig hebben.

In het vervolg van deze samenvatting worden de belangrijkste resultaten van Waterschapspeil naar deze vier invalshoeken gegroepeerd.

1 Waterschappen voeren hun taken naar behoren uit en pakken nieuwe uitdagingen actief op

- In 2007 voldeed gemiddeld al 73% van de getoetste primaire waterkeringen aan de veiligheidsnormen, terwijl deze waterkeringen pas eind 2011 aan deze normen behoeven te voldoen. En ondanks dat het Rijk in 2007 voor gemiddeld 18% van het aantal kilometers primaire waterkeringen (ca. 650 km) nog geen toetsingsnormen had vastgesteld, zullen de waterschappen in 2017 alle primaire waterkeringen op orde hebben, dus ook de keringen die in 2007 nog niet van normen waren voorzien.
- Ondanks dat de provincies in 2007 voor gemiddeld 26% van het aantal kilometers regionale waterkeringen (ca. 3.650 km) nog geen toetsingsnormen hadden vastgesteld (zie ook hierna bij 2 'normenkader nog in ontwikkeling') en de waterschappen deze keringen pas eind 2015 op orde hoeven te hebben, voldeed gemiddeld al 39% van het aantal kilometers aan de normen.
- In 2005 voldeed gemiddeld 98% van de beheergebieden van de waterschappen aan de normen voor het voorkomen van onaanvaardbare wateroverlast en in

2007 hadden de waterschappen al 20% van de maatregelen getroffen om deze wateroverlast in de toekomst te voorkomen.

- Bij negentien waterschappen voldeden alle zwemwaterlocaties aan de normen van de Europese Zwemwaterrichtlijn, terwijl pas in 2015 aan deze norm behoefte te worden voldaan. Gemiddeld werd op 94% van deze locaties aan de normen voldaan.
- Voor gemiddeld 96% van het afvalwater voldeden de waterschappen aan de met gemeenten gemaakte afspraken over het verder transporteren en zuiveren van het afvalwater dat via de riolering wordt aangeboden.
- In 2007 hadden de waterschappen voor 70% van het gezuiverde afvalwater studies met de gemeenten uitgevoerd of hiertoe afspraken gemaakt om samen tot de meest optimale inrichting van de afvalwaterketen te komen. Deze gezamenlijke studies hebben tot en met 2007 in een maatschappelijke besparing van € 265 miljoen geresulteerd.

- De waterschappen hebben in 2007 ruim € 900 miljoen geïnvesteerd en nemen zich voor vanaf 2009 € 1,3 miljard per jaar te investeren om Nederland beter te beschermen tegen overstromingen en wateroverlast en te voorzien van voldoende en kwalitatief goed oppervlakte- en grondwater. Deze investeringen leiden gemiddeld genomen tot relatief beperkte verhogingen van de belastingen (ca. 2%) en geven daarnaast een substantiële impuls aan de lokale economie. Hiermee leveren de waterschappen 'als van nature' een flinke bijdrage aan het bestrijden van de gevolgen van de huidige economische crisis.

- Het merendeel van de waterschappen is er in de periode 2007-2009 door intensief met elkaar en met gemeenten te gaan samenwerken in geslaagd om de kosten van belastingheffing te laten dalen (gemiddeld een daling van 6,3% naar 5,6% van de belastingopbrengst).
- De waterschappen handelen 92% van de bezwaren tegen de belastingheffing en ontvangen klachten binnen de daarvoor geldende termijn af.
- Waterschappen geven actief invulling aan duurzaamheid: in 2007 beschikten vrijwel alle organisaties

al over bestuurlijk vastgesteld beleid op dit terrein, de waterschappen behaalden een goede score in de monitor duurzaam inkopen van het Ministerie van VROM en de waterschappen hebben een meerjarenakkoord afgesloten met het Rijk en daarin toegezegd dat zij tot en met 2020 gemiddeld 2% per jaar energiereductie zullen realiseren (MJA3). De waterschappen willen duurzaamheid verder vormgeven in het klimaatakkoord dat zij in 2009 met het Rijk willen sluiten.

■ Ook andere aspecten van het maatschappelijk verantwoord ondernemen staan bij de waterschappen hoog op de agenda. Voorbeelden zijn dat er in 2007 bij een grote meerderheid van de waterschappen bestuurlijk vastgesteld beleid met betrekking tot cultuurhistorische zorg, integriteit en internationale samenwerking was en dat dit beleid actief werd uitgevoerd. Het internationale beleid manifesteert zich onder andere in het beschikbaar stellen van deskundigheid aan waterbeheerders in landen die recentelijk zijn toegetreden tot de Europese Unie. Ook gaan er mensuren naar internationale waterprojecten, waaronder sanitatie.

2 Het normenkader voor de waterschappen was in 2007 deels nog in ontwikkeling

■ Sinds het incident bij Wilnis in 2003 wordt gewerkt aan de ontwikkeling van objectieve toetsingsnormen

voor de hoogte en stabiliteit van regionale waterkeringen. Bij veel waterschappen zijn de normen waaraan de regionale waterkeringen moeten voldoen in 2007 of kort daarvoor door de provincies vastgesteld of ontbreken deze normen voor een deel van de regionale waterkeringen nog.

■ Waterschappen moeten voor gemiddeld 55% van hun gebied over een actueel peilbesluit beschikken, maar kunnen uit efficiency-overwegingen pas aan een nieuw besluit werken als het nieuwe Gewenst Grond- en Oppervlaktewaterpeil (GGOR) bekend is. Hierbij zijn zij voor een deel afhankelijk van kaderstelling door de provincies. In 2007 hadden nog niet alle provincies deze kaders bepaald.

3 De waterschappen prioriteren collectieve verbeterpunten

■ In 2007 hadden de waterschappen gemiddeld 8% van de primaire waterkeringen waarvoor toetsingsnormen beschikbaar waren nog niet getoetst. Hierdoor ontstaat er vertraging bij het tijdig op orde krijgen van deze waterkeringen.

■ Gemiddeld voldeed 16% van de gebieden binnen de waterschappen waarvoor in 2007 actuele peilbesluiten beschikbaar waren nog niet aan die besluiten.

■ De verbetering van de chemische waterkwaliteit in

de regionale wateren stagneert de laatste jaren. In 2007 werd niet overal voldaan aan de toen geldende normen. De waterschappen zullen de uitdagingen van de Europese Kaderrichtlijn Water moeten oppakken, om op dit punt weer een stap voorwaarts te maken.

■ Ondanks dat in 2007 in gemiddeld 99% van de gehouden metingen bleek dat het gezuiverd afvalwater aan de eisen voldeed, is de sector een groot project gestart om in de toekomst op dit aspect nog beter te scoren.

■ In de jaren tot en met 2007 is gebleken dat er door samenwerking met gemeenten maatschappelijke voordelen in de afvalwaterketen kunnen worden bereikt. Door op de plaatsen waar nog niet werd samengewerkt ook te gaan samenwerken en de reeds bestaande samenwerkingen te intensiveren, kunnen nog meer van deze voordelen worden bereikt. De 'Taskforce Waterketen' van de Unie van Waterschappen werkt hier aan.

■ De daling die in de periode 2007-2009 vooral door samenwerking tussen waterschappen onderling en met gemeenten op het gebied van de kosten van belastingheffing (de 'perceptiekosten') is bereikt, geeft aan dat deze samenwerking rendement oplevert. De bestaande samenwerkingen zullen worden uitgebreid en de waterschappen die nog niet concreet samenwerken zullen hier op korte termijn toe overgaan.

■ Op het gebied van het tijdig verlenen van vergunningen is er nog ruimte voor verbetering, omdat gemiddeld

ca. 25% in 2007 niet binnen de wettelijke basistermijn werd afgewikkeld.

■ Waterschappen kennen geen uniforme termijn waarbinnen klachten moeten zijn afgewikkeld. Deze zal worden vastgesteld.

De waterschappen zullen deze punten oppakken.

4 Waterschappen en de andere overheden moeten samenwerken om Nederland veiliger te maken, beter bestand te maken tegen de klimaatverandering en de waterkwaliteit te verbeteren

■ Het Rijk stelt de normen vast waaraan primaire waterkeringen moeten voldoen. In 2007 had het Rijk voor gemiddeld 18% van het aantal kilometers primaire waterkeringen (ca. 650 km) nog geen toetsingsnormen vastgesteld, zodat de waterschappen niet konden toetsen of hun primaire keringen hier aan voldeden.

■ De waterschappen kunnen pas het Gewenst Grond- en Oppervlaktewaterpeil opstellen als de provincies hiervoor de kaders hebben geschetst. In 2007 was dat laatste nog niet op grote schaal gebeurd.

■ Om gebieden aan peilbesluiten te laten voldoen of om in de toekomst wateroverlast te voorkomen moeten waterschappen maatregelen treffen, zoals bijvoorbeeld het inrichten van gebieden om tijdelijk water in

op te slaan. Hierbij zijn de waterschappen gedeeltelijk afhankelijk van de inpassing in ruimtelijke plannen van provincies en gemeenten, van vergunningprocedures bij gemeenten en de medewerking van grondeigenaren, bijvoorbeeld om gronden te verkopen of een andere bestemming te geven. Projecten worden regelmatig vertraagd omdat deze procedures te langzaam verlopen.

■ De verbetering van de chemische waterkwaliteit in de regionale wateren stagneert de laatste jaren door vervuilde bronnen waarop de waterschappen nauwelijks invloed kunnen uitoefenen. Voorbeelden zijn de uitspoeling van meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen uit de landbouw, de afspoeling van zware metalen van verharde oppervlakken en andere diffuse bronnen zoals uitloging uit scheepvaart, buitenlandse aanvoer via rivieren en neerslag van gassen en andere stoffen vanuit onder meer het (lucht)verkeer. Naast maatregelen die de waterschappen zelf kunnen nemen, is er op korte termijn ook landelijk beleid nodig om de komende jaren een verbetering te kunnen bereiken. Het aanscherpen van het mestbeleid voor de landbouw en het uitvoeringsprogramma voor de aanpak van diffuse emissies van het Ministerie van VROM zijn prioriteiten.

Verbetertrajecten

Ieder individueel waterschap zal in Waterschapspeil onderwerpen vinden die het waard zijn om nader te

onderzoeken of er verbeteringen kunnen worden doorgevoerd. Daarbij moet de vraag worden beantwoord of verschillen met andere waterschappen hun oorzaak vinden in beïnvloedbare of niet-beïnvloedbare factoren. Eerder in deze samenvatting is aangegeven dat er uit de rapportage tevens een aantal meer algemene punten kan worden gedestilleerd waar de waterschapssector zich collectief kan verbeteren. De belangrijkste hiervan zijn hiervoor opgesomd. De Unie van Waterschappen gaat met de waterschappen in gesprek met als inzet concrete afspraken te maken over een onderzoeks- en verbetertraject.

Waterschapspeil 2009 is de eerste landelijke rapportage over de waterschappen op bestuurlijk niveau en de komende jaren zullen er vergelijkbare vervolgrapportages worden opgesteld. Net zoals de prestaties van de waterschappen zal ook Waterschapspeil worden doorontwikkeld. Het eerste ontwikkelpunt is dat de volgende uitgave van Waterschapspeil zo zal worden gepland dat de rapportages sneller na afloop van het peiljaar worden gepubliceerd. Als tweede zal er op het gebied van de gehanteerde definities en gebruikte vragen een aanscherping plaatsvinden om voor een nog betere rapportage te

zorgen. Tot slot zal opnieuw naar de informatiebehoefte van de verschillende doelgroepen van de rapportages worden gekeken. De herijkte informatiebehoefte wordt het vertrekpunt bij de ontwikkeling van de volgende versie van Waterschapspeil.

Met deze schat aan informatie maken de waterschappen zich ook in de toekomst sterk hun prestaties verder te verbeteren tegen maatschappelijk verantwoorde kosten. Hiermee blijft Nederland veilig en blijft ons waterbeheer ook in de toekomst aan de eisen voldoen.

1 Inleiding

Doel

Met dit rapport, 'Waterschapspeil 2009; Landelijke brancherapportage van de waterschappen', geven de waterschappen hun Haagse en Brusselse samenwerkingspartners en andere belangstellenden inzicht in de resultaten van hun werk. Dit werk wordt belicht door aan te geven welke doelen, prestaties, kosten, investeringen en belastingdruk de waterschappen in met name het jaar 2007 hebben gerealiseerd.

De waterschappen zijn transparant over alle facetten van hun functioneren en Waterschapspeil 2009 is een afspiegeling hiervan. Dit sluit ook aan bij één van de beoogde effecten van de per 1 januari 2009 van kracht geworden gewijzigde Waterschapswet, namelijk het vergroten van de transparantie.

Dit rapport is gebaseerd op de achtergrondrapportage 'Waterschapspeil 2009; Waterschappen vergeleken', waarin de behandelde onderwerpen uitgebreider worden belicht en de individuele prestaties van de waterschappen zichtbaar worden.

Waterschappen

Waterschappen zijn lokale overheden die, anders dan de andere decentrale overheden provincies en gemeenten, een afgebakend takenpakket hebben. De waterschappen hebben uitsluitend taken op het gebied van het regio-

nale waterbeheer en dat maakt hen tot 'functionele overheden'. De taken zijn:

- de bescherming tegen overstromingen;
- de zorg voor voldoende en kwalitatief goed oppervlaktewater;
- de zuivering van afvalwater.

Uit efficiency-overwegingen kan ook het wegenbeheer en vaarwegenbeheer aan waterschappen worden opgedragen.

In ons land worden de taken binnen het regionale waterbeheer door een lokale overheid uitgevoerd, de waterschappen, en bekostigd met eigen belastingen van die overheid. Hiermee kan maatwerk op het gebied van het waterbeheer worden geboden; democratisch gekozen vertegenwoordigers van het gebied beslissen over de wijze waarop op de behoeften uit het gebied wordt ingespeeld. Iets anders wat de waterschappen van de provincies en gemeenten onderscheidt, is de grote afhankelijkheid van eigen belastingen. Waar de provincies en gemeenten een belangrijk deel van hun financiële middelen van het Rijk ontvangen, moeten de waterschappen hierin vrijwel uitsluitend via eigen belastingen voorzien. Ook dit heeft te maken met het lokale, functionele karakter van de waterschappen en zorgt ervoor dat de bekostiging van de bescherming tegen overstromingen en de zorg voor voldoende en kwalitatief goed

water geen onderdeel zijn van algemeen-politiegingen die bij andere overheden plaatsvinden.

De grenzen van de waterschappen lopen samen stroomgebieden. Figuur 1 laat zien waar de 27 waterschappen die Nederland kent zijn gelegen.

De beheergebieden van de waterschappen zijn verschillend. Het ene waterschap heeft een hoog beheergebied op zand met weinig water, terwijl ander waterschap een laaggelegen waterrijk gebied met veengrond beheert. Ook zijn er verschillen tussen gebieden van de waterschappen als het gaat om van verstedelijking, de bevolkingsdichtheid, het aantal en de soorten bedrijven die actief zijn. Kwetsbare natuurgebieden geven aanleiding tot specifieke eisen en maatregelen. Tot slot geldt dat de eisen die andere overheden (Rijk en provincie) aan het waterbeheer stellen, van gebied tot gebied kunnen verschillen. De verschillen tussen de gebieden van de waterschappen leiden weer tot verschillen in uitdagingen, maatregelen, kosten en belastingdruk.

Het hoogste bestuursorgaan van een waterschap is het algemeen bestuur, dat bestaat uit vertegenwoor-

Fig.1 Geografische ligging van de waterschappen binnen Nederland.

van de burgers en bedrijven uit het waterschapsgebied en de door de Kroon benoemde voorzitter. Deze vertegenwoordigers nemen na een democratisch proces met algemene verkiezingen en benoemingen vanuit belangenorganisaties in het algemeen bestuur plaats. De leden van het algemeen bestuur kiezen, op een enkele uitzondering na, uit hun midden de leden van het dagelijks bestuur, het orgaan dat verantwoordelijk is voor de uitvoering van het door het algemeen bestuur vastgestelde beleid. Het voorgaande heeft tot gevolg dat bij de waterschappen zowel de algemene besturen (volledig) als de dagelijkse besturen (nagenoeg volledig) bestaan uit democratisch gelegitimeerde bestuurders. De leden van het dagelijks bestuur blijven ook lid van het algemeen bestuur. Dit is anders bij de drie andere overheden, die een zogeheten duaal bestuur kennen, waar leden van het dagelijks bestuur (kabinet, gedeputeerde staten en burgemeesters en wethouders) regelmatig van buiten het algemeen bestuur afkomstig zijn.

De besturen van de waterschappen bepalen op basis van de fysische en demografische gesteldheid van hun gebied en de eisen die aan het waterbeheer worden gesteld zelf hoe de taken worden ingevuld en welk tempo daarbij wordt aangehouden. Eén van de factoren die dit tempo kunnen bepalen is de hoogte van de belastingen die het waterschap in het gebied oplegt om zijn taken te

bekostigen. Bij het concretiseren van het beleid wegen de besturen de hoogte van de benodigde belastingen mee.

Peiljaar

Deze rapportage is met name gebaseerd op de realisatie in het peiljaar 2007. In hoofdstuk 5 worden daarnaast op basis van de vastgestelde begrotingen van de waterschappen enkele verwachtingen weergegeven over 2009, het jaar waarin deze rapportage uitkomt. Omdat dit de eerste versie van Waterschapspeil is, er daarvoor veel pionierswerk moest gebeuren en er grote aandacht is geweest voor een zorgvuldige totstandkoming van de rapportage, was het niet mogelijk om eerder over het jaar 2007 te publiceren. Volgende versies van Waterschapspeil zullen wel veel sneller na afloop van het peiljaar worden gepubliceerd. Het is ook de bedoeling dat in komende versies van de brancherapportage van Waterschapspeil trends zichtbaar worden. Omdat er nu nog geen historie is opgebouwd, bevat deze rapportage dergelijke trends nog nauwelijks.

Bedrijfsvergelijkingen

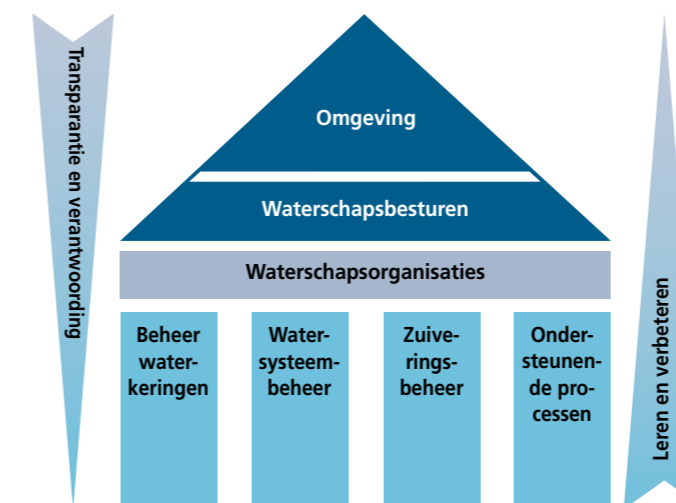
Zoals al eerder is aangegeven, is deze brancherapportage gebaseerd op een onderlinge vergelijking van de

waterschappen en waaruit dus de verschillen tussen de waterschappen naar voren komen. Deze vergelijking, 'Waterschapspeil 2009; Waterschappen vergeleken', maakt deel uit van een heel stelsel van bedrijfsvergelijkingen dat door de waterschappen wordt uitgevoerd. Figuur 2 brengt dit stelsel in beeld.

De driehoek in deze figuur stelt Waterschapspeil 2009 voor. Het onderste deel van de driehoek vertegenwoordigt de waterschapsvergelijking, terwijl het bovenste gedeelte deze daarop gebaseerde brancherapportage voorstelt. Waterschapspeil 2009 richt zich voornamelijk

op transparantie en verantwoording. Naast Waterschapspeil 2009 zijn momenteel de Bedrijfsvergelijking Zuiveringsbeheer en meerdere bedrijfsvergelijkingen gericht op het watersysteembeheer en de waterkeringszorg beschikbaar. Deze vergelijkingen, de peilers onder Waterschapspeil 2009, zijn vooral gericht op het van elkaar leren en het verbeteren van de werkprocessen. De bedrijfsvergelijkingen voor het leren en verbeteren zijn dan ook bij uitstek de instrumenten die kunnen worden gebruikt om verschillen in prestatie tussen waterschappen die in Waterschapspeil 2009 naar voren komen nader te analyseren en indien nodig om te zetten in verbeteractiviteiten.

Fig. 2 Schema van doelgroepen en doelstellingen bedrijfsvergelijkingen.

De waterschappen hebben een lange traditie met bedrijfsvergelijkingen. De eerste kwam bijna twintig jaar geleden uit. Eén van de bedrijfsvergelijkingen die al langer bestaat is de Bedrijfsvergelijking Zuiveringsbeheer, die inmiddels over 1999, 2002 en 2006 is uitgevoerd. Met deze bedrijfsvergelijking willen de waterschappen hun prestaties op het gebied van het zuiveren van afvalwater verbeteren. Dat de sector hierin slaagt, bleek uit het rapport 'Zuiver Afvalwater 2006' uit december 2007. Het rapport geeft aan dat de waterschappen in 2006 ruimschoots hebben voldaan aan de wettelijke eisen voor fosfaat- en stikstofverwijdering, een reductie van het gebruik van fossiele energiebronnen hebben gerealiseerd en dat daarbij de kosten nauwelijks zijn gestegen. Dit laatste is belangrijk, omdat de waterschappen ernaar streven een deel van de extra kosten die voortvloeien uit de Europese Kaderrichtlijn Water, met strengere eisen aan de kwaliteit van het oppervlaktewater, op te vangen door doelmatigheidsverbeteringen.

Naast de individuele verbetertrajecten die de waterschappen naar aanleiding van de vergelijking hebben opgestart, hebben zij ook gezamenlijk een aantal projecten opgestart. Belangrijkste speerpunten daarbij zijn het verder terugdringen van het energieverbruik voor de afvalwaterzuivering, het beter voldoen aan de lozingsvergunningen van de zuiveringsinstallaties en intensivering van de afspraken met gemeenten over samenwerking in de afvalwaterketen. Een uitvloeisel van de activiteiten rond het energieverbruik is dat de waterschappen in 2008 een meerjarenakkoord met het Rijk hebben gesloten waarin zij hebben toegezegd dat zij tot en met 2020 gemiddeld 2% per jaar energiereductie zullen realiseren (MJA3).

De volgende vergelijking zal zich op 2009 baseren en in 2010 verschijnen. Daaruit moet blijken of de verbetertrajecten al resultaten hebben opgeleverd.

De Bedrijfsvergelijking Zuiveringsbeheer toont aan: benchmarken loont!

2 Water keren en calamiteiten bestrijden

Waterschappen hebben waterkeringen in beheer en zorgen daarmee voor de bescherming van ons land tegen overstromingen. We onderscheiden primaire en regionale waterkeringen. Primaire waterkeringen beschermen ons land tegen het water van de zee, de grote rivieren en het IJssel- en Markermeer. Regionale waterkeringen, zoals boezemkaden, zijn vooral bedoeld zijn om wateroverlast te voorkomen.

Dijkdoorbraken, overstromingen en wateroverlast kunnen nooit volledig worden uitgesloten en voor het geval dat er - ondanks de zorg voor waterkeringen - toch een keer een incident plaatsvindt, beschikken de waterschappen over calamiteitenorganisaties om de gevolgen zo beperkt mogelijk te houden. Deze organisaties zijn niet alleen gericht op overstromingen, maar ook op andere calamiteiten die zich in het waterbeheer en met betrekking tot de waterkwaliteit kunnen voordoen. In calamiteitenplannen is aangegeven welke procedures de waterschappen zullen volgen en welke maatregelen zij zullen treffen in het geval van een calamiteit. Daarnaast zijn de waterschappen actief in het kader van de Veiligheidsregio's, de samenwerkingsverbanden tussen de

verschillende overheden en hulporganisaties die een rol hebben bij calamiteiten of dreigingen daarvan.

Beleidsontwikkelingen

Het huidige waterveiligheidsbeleid in Nederland richt zich op preventie, op bescherming tegen overstromingen door aanleg en beheer van waterkeringen. Voordat we ingaan op de resultaten die de waterschappen daarmee in 2007 hebben bereikt, beschrijven we eerst enkele ontwikkelingen die in de toekomst invloed hebben op het beleid ten aanzien van waterveiligheid.

Factoren als zeespiegelrijzing, bodemdaling, groei van de bevolking en toenemende economische waarde hebben geleid tot het besef dat preventie alleen niet meer volstaat. Het geactualiseerde beleid, *Waterveiligheid 21ste eeuw*, gaat daarom uit van 'meerlaagsveiligheid': preventie blijft vooropstaan (eerste laag), maar daarnaast moet meer aandacht worden geschonken aan ruimtelijke planning (tweede laag) en rampenbestrijding (derde laag), waardoor slachtoffers en schade bij overstromingen kunnen worden beperkt.

Veiligheid Nederland in Kaart (VNK) is een studie om overstromingsrisico's in beeld te brengen. De waterschappen brengen samen met het Ministerie van Verkeer en Waterstaat en de provincies de overstromingskansen

en -gevolgen voor de dijkringen in Nederland in kaart. Met die informatie kunnen de overheden gericht maatregelen treffen om Nederland nog beter te beschermen tegen overstromingen.

Deze benadering sluit goed aan op de door de Europese Unie (EU) vastgestelde *Hoogwaterrichtlijn*, waarin ook aandacht wordt gevraagd voor de overstromingsrisicobeoordeling. De richtlijn schrijft voor dat de lidstaten vóór eind 2015 per stroomgebied een overstromingsrisicobeheerplan hebben vastgesteld. Vervolgens dienen de daarin opgenomen plannen te worden uitgevoerd en iedere zes jaar te worden geëvalueerd en bijgesteld.

De hoge rivierafvoeren en (bijna-)overstromingen vanuit de grote rivieren in de afgelopen decennia hebben de ministeries van Verkeer en Waterstaat, van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselveiligheid alsmede van Volkhuusvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu gestimuleerd tot het opstellen van de Planologische Kernbeslissing (PKB) *Ruimte voor de Rivier*. Hierin is op nationaal niveau de ruimtelijke inrichting die de rivieren meer ruimte moet geven in grote lijnen vastgesteld, zijn de benodigde maatregelen en hun effecten opgenomen én zijn de maatregelen beschreven die de ruimtelijke kwaliteit van het rivierengebied moeten verbeteren. De PKB Ruimte voor de Rivier is begin 2007 van kracht geworden.

Omdat is gebleken dat de kracht waarmee de golven de kust aanvallen groter is dan tot dusver werd aangenomen, is de zeekering onderworpen aan een extra toets. Uit deze toets bleek dat op tien plaatsen langs de Nederlandse kust de duinen of dijken in de periode tot 2020 versterkt moeten worden, omdat ze daarna niet meer aan de veiligheidsnorm zouden voldoen. Deze plaatsen worden *Zwakke Schakels* genoemd.

Het Kabinet heeft de *Tweede Deltacommissie* (Commissie Veerman) gevraagd advies uit te brengen over de maatregelen die nodig zijn om Nederland te wapenen tegen de gevolgen van de klimaatverandering en in het bijzonder tegen de stijgende zeespiegel. De eerste aanbeveling van de commissie is om het veiligheidsniveau van alle primaire waterkeringen met een factor tien te verbeteren. In het *Nationaal Waterplan* is aangekondigd dat de nieuwe norm voor de overstromingskansen per dijkkring in 2011 wordt vastgesteld. In maart 2009 heeft het kabinet aangekondigd dat er vanaf 2020 minimaal € 1 miljard beschikbaar wordt gesteld om de voorstellen van de commissie uit te voeren.

Toetsing en verbetering van primaire waterkeringen

De waterschappen hebben 90% van de primaire waterkeringen in hun beheer; Rijkswaterstaat de overige 10%.

Bij de waterschappen gaat het om 3.650 km. Alleen de drie waterschappen met een beheergebied dat niet grenst aan 'buitenwater' zijn niet verantwoordelijk voor het beheer van primaire waterkeringen (Velt en Vecht, Regge en Dinkel, De Dommel).

Voor primaire waterkeringen stelt het Rijk toetsingsnormen op die aangeven hoe hoog en hoe stabiel een kering moet zijn. De waterkeringbeheerders moeten volgens de Wet op de waterkering iedere vijf jaar toetsen of de waterkeringen voldoen aan de wettelijk gestelde normen. De waterkeringen die niet aan de normen voldoen, moeten vervolgens binnen vijf jaar door de beheerders op

orde worden gebracht. De investeringen om de keringen op orde te brengen, zijn een financiële verantwoordelijkheid van het Rijk. De waterschappen gaan er vanuit dat alle door hen beheerde primaire keringen in 2017 aan de normen zullen voldoen. Beheer en onderhoud om de primaire waterkeringen op orde te houden zijn de verantwoordelijkheid van de waterschappen.

Van gemiddeld 18% van de primaire waterkeringen waren in 2007 de toetsingsnormen nog niet door het Rijk vastgesteld. Veruit de meeste waterschappen hebben de overige waterkeringen ook al daadwerkelijk getoetst. Van de primaire waterkeringen die genormeerd zijn, hadden de waterschappen in 2007 gemiddeld 92% daadwerkelijk getoetst. De getoetste primaire waterkeringen moeten in 2012 aan de normen voldoen. In 2007 was dat voor gemiddeld 73% van deze keringen al het geval. De mate waarin waterschappen gevorderd zijn om de primaire waterkeringen te verbeteren, varieert en hangt mede samen met de totale lengte van de aan te passen dijktrajecten. De waterschappen gaan er vanuit dat alle door hen beheerde primaire keringen, dus ook de keringen waarvoor in 2007 nog

geen normen beschikbaar waren, in 2017 aan de normen zullen voldoen.

Figuur 3 geeft het totaaloverzicht van de kilometers primaire waterkeringen die de waterschappen in beheer hebben: in 2007 was gemiddeld 82% door het Rijk voorzien van een norm, was gemiddeld 78% aan deze normen getoetst en voldeed 61% aan de normen.

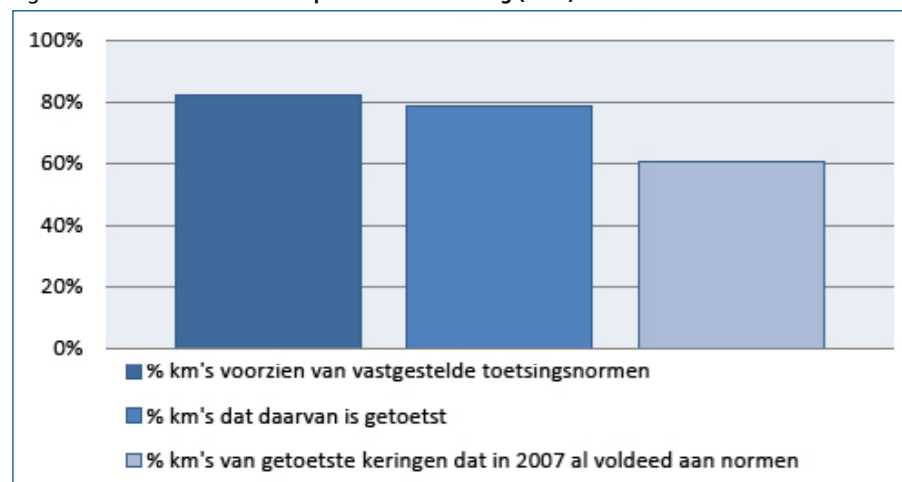
Toetsing van regionale waterkeringen

Regionale waterkeringen bieden bescherming tegen regionale wateren.

De meeste regionale waterkeringen in Nederland zijn in beheer bij waterschappen. In totaal beheren zij bijna 14.000 km.

Tot voor kort waren er geen objectieve, kwantitatieve normen waaraan regionale keringen moeten voldoen, maar bepaalden de beheerders op basis van hun deskundigheid en ervaring of de keringen voldoende veiligheid boden. De doorbraak van de regionale waterkering bij Wilnis in 2003 heeft hierin verandering gebracht.

Fig. 3 Voldoen aan normen van primaire waterkering (2007).

Inmiddels hebben de provincies de taak om voor de waterschappen in verordeningen vast te leggen aan welke normen de regionale waterkeringen moeten voldoen. Daartoe wordt per waterkering aangegeven wat de stabiliteit moet zijn en welke hoogte deze moet hebben. Als bij toetsing van een waterkering blijkt dat deze niet voldoet aan de normen, dient deze te worden verbeterd. In 2007 was dit proces nog volop in ontwikkeling. In dat jaar hadden de provincies voor gemiddeld 74% van de regionale waterkeringen normen vastgesteld. Deze normen waren in 2007 of kort daarvoor vastgesteld. Voor de daaropvolgende fase van de toetsing maakt een waterschap afspraken met de provincie over wanneer de toetsing dient te zijn afgerond. Omdat het bij de meeste

waterschappen om een grote hoeveelheid keringen gaat en de toetsing complex is, zijn er wat betreft deze termijn verschillen tussen de waterschappen. In de meeste provincies hoefden in 2007 nog niet alle regionale keringen te zijn getoetst. Gemiddeld was 47% van de regionale keringen op hoogte getoetst en 22% op stabiliteit. Net zoals voor het moment waarop getoetst moet zijn, geldt ook voor het moment waarop de regionale waterkeringen op orde moeten zijn gelijke zelfde deadline. Van de waterkeringen die in 2007 al wel waren getoetst, voldeed gemiddeld 43% aan de normen.

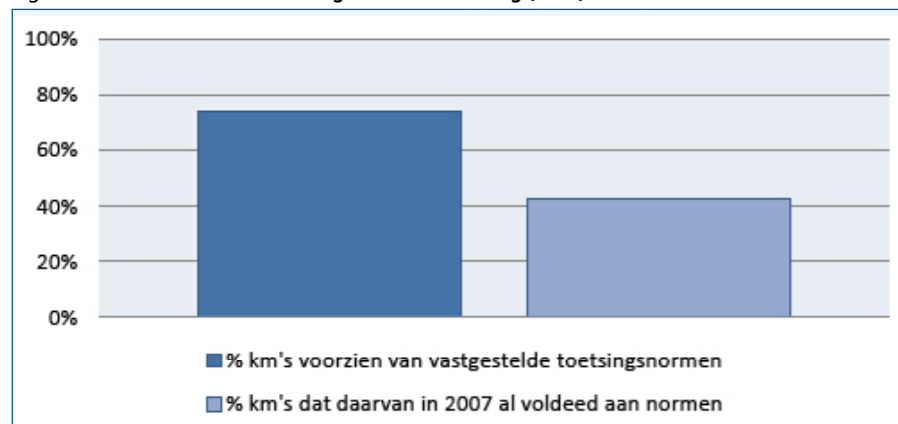
Calamiteitenzorg

Waterbeheerders spannen zich in om waterkeringen zo veilig mogelijk te maken. Als zich desondanks een incident (zoals een dijkdoorbraak) voordoet, moet een waterschap adequaat reageren en de gevolgen zo beperkt mogelijk houden. Daarom hebben de waterschappen allemaal een calamiteitenorganisatie en een calamiteitenplan. Het calamiteitenplan beschrijft onder meer de calamiteitenorganisatie, de wijze van alarmering, de taken en bevoegdheden en de relatie (samenwerking en afstemming) met gemeente, provincie, brandweer en andere hulpverlenende diensten.

Daarnaast zijn de waterschappen actief in de Nederlandse Veiligheidsregio's, de samenwerkingsverbanden

tussen de verschillende overheden en hulporganisaties die een rol hebben bij calamiteiten of dreigingen daarvan. Alle waterschappen nemen ambtelijk volwaardig deel aan de Veiligheidsregio's. Bestuurlijk loopt de participatie aan de regio's uiteen van volwaardige deelname met stemrecht (7%) via het adviseurschap (20%) tot agendalidmaatschap (73%). In november 2008 heeft een grootschalige oefening van de calamiteitenorganisatie plaatsgevonden, waaruit bleek dat het in algemene zin goed gesteld is met de calamiteitenzorg op het gebied van water. Natuurlijk heeft de oefening ook de nodige verbeterpunten opgeleverd. Deze worden momenteel geïmplementeerd.

Fig. 4 Voldoen aan normen van regionale waterkering (2007).

Na de extreme hoogwaterstanden van de grote rivieren in 1993 en 1995 groeide de overtuiging dat het water meer ruimte moet hebben om te kunnen stromen. "Ruimte voor de Rivier", zo luidt het overheidsprogramma dat vervolgens is opgesteld en dat niet alleen aandacht besteedt aan het voorkomen van wateroverlast maar tevens aan de ruimtelijke kwaliteit van de gebieden langs onze rivieren. In Noord-Brabant, langs de Bergsche Maas ter hoogte van Waalwijk en Geertruidenberg, ligt de Overdiepse Polder. Dit gebied van ca. 550 ha is een van de 40 projecten die nu in het kader van "Ruimte voor de Rivier" in opdracht van het ministerie van Verkeer en Waterstaat worden uitgevoerd en geldt als koploper in het gehele programma. Maartje Thijssen is projectmanager bij het Waterschap Brabantse Delta en nauw betrokken bij de voorbereiding en uitvoering van deze herinrichting. Zij is zeer te spreken over de samenwerking tussen alle betrokken partijen (Provincie, Rijkswaterstaat, Brabantse Delta en de beide gemeenten) en ook de medewerking van de inwoners van dit dunbevolkte poldergebied. "Uiteraard schrokken de bewoners toen ze merkten dat ook hún polder op de lijst van projecten stond. Maar al snel ontstond er begrip voor de noodzaak van gedeeltelijke ontpoldering en de daarmee gepaard gaande sloop van alle boerderijen. Vervolgens kwamen de inwoners zelf met een voorstel om

de dijk te verleggen en om terpen aan te leggen en daarop een aantal nieuwe boerderijen te bouwen. Dit terpenplan werd door alle partijen omarmd en na de gebruikelijke onderzoeken goedgekeurd door de Staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat. De planvorming lag volledig bij de provincie en medio 2009 vindt de overdracht naar het waterschap plaats. Als professionele organisatie zijn wij er uiteraard trots op dat wij dit project mogen uitvoeren. We staan nu aan de vooravond van de realisatiefase en we hopen de goede samenwerking met de bewoners daarbij uiteraard te kunnen voortzetten." Van de zeventien boerenbedrijven zullen er acht verdwijnen, deels door vrijwillige bedrijfsbeëindiging maar ook door verplaatsing naar elders. Eén van de boerengezinnen is intussen naar Canada vertrokken om daar een nieuwe toekomst op te bouwen. Maartje Thijssen: "Het mooie van dit terpenplan is dat het ruimte biedt voor zowel de rivier als de mensen in de Overdiepse Polder. Binnenkort gaan we samen met alle partijen het bestek voor de aanbesteding opstellen en zomer 2010 moet de eerste schop de grond in. Als alles volgens plan verloopt is het project eind 2015 gerealiseerd en iedereen kan dan hopelijk tevreden terugkijken op een goed verlopen proces waarbij de rivier de ruimte krijgt die zo hard nodig is."

Maartje Thijssen:

"Het mooie van dit terpenplan is dat het ruimte biedt voor de rivier én de mens."

3 Peilen beheren, wateroverlast voorkomen en zorgen voor voldoende water

In dit hoofdstuk gaat het met name om het waterkwantiteitsbeheer. Deze taak richt zich vooral op het bereiken en zo goed mogelijk handhaven van waterpeilen en op het af- en aanvoeren van water teneinde wateroverlast of -tekort te voorkomen. Daarnaast bestrijden de waterschappen natuurlijke verzilting door waterlopen met zouter water door te spoelen.

Beleidsontwikkelingen

Om de problemen met betrekking tot de waterhuishouding het hoofd te bieden, hebben Rijk, provincies, waterschappen en gemeenten gezamenlijk achtereenvolgens de Startovereenkomst Waterbeheer 21ste eeuw (2001), het Nationaal Bestuursakkoord Water (2003) en het Nationaal Bestuursakkoord Water-actueel (2008) gesloten.

De belangrijkste punten uit deze akkoorden zijn:

- per gebied wordt een wateropgave vastgesteld op basis van afgesproken normen, waarbij de frequentie waarmee wateroverlast uit oppervlaktewater mag voorkomen afhankelijk is van het grondgebruik;
- deze wateroverlast wordt aangepakt met een ade-

quaat maatregelenpakket, waarbij in principe wordt uitgegaan van de volgorde vasthouden-bergen-afvoeren;

- maatregelen ter bestrijding van wateroverlast en ter verbetering van de waterkwaliteit leiden in ieder geval niet tot verergering van watertekorten;
- per peilgebied wordt een Gewenst Grond- en Oppervlaktewater Regime (GGOR) vastgesteld en worden maatregelen genomen om te zorgen dat het gebied daaraan gaat voldoen.

Waterpeilen beheren

Een peilbesluit is een besluit van het waterschap waarin het oppervlaktewaterpeil voor een begrensd gebied wordt vastgelegd. Het beleid dat de kaders vormt voor een te nemen peilbesluit is onder andere afkomstig van de provincie (streekplannen en waterhuishoudingsplannen) en van het waterschap zelf (beschreven in het Waterbeheerplan). Het peil wordt bepaald op grond van een integrale afweging van de wensen van alle belanghebbenden. Het waterschap heeft de inspanningsverplichting om het in het peilbesluit vastgelegde peil te handhaven.

Waterschappen in Laag-Nederland moeten voor een groter deel van hun beheergebied peilbesluiten opstellen dan waterschappen in Hoog-Nederland, zeker waar in deze laatste gebieden sprake is van veel hoge zand-

gronden waar het water vrij afstroomt. Waterschappen moeten voor gemiddeld 55% van hun beheergebied een peilbesluit opstellen. In deze gebieden waarvoor een peilbesluit verplicht is, beschikten de waterschappen in 2007 voor gemiddeld 63% van de oppervlakte over een actueel peilbesluit. De belangrijkste reden voor het ontbreken van een actueel peilbesluit is dat het efficiënt is om het volgende peilbesluit pas te gaan ontwerpen als het GGOR is vastgesteld. In die gevallen krijgen de waterschappen in de regel een ontheffing van de provincie. Voor 84% van de gebieden met een actueel peilbesluit voldeed in 2007 het peil in de praktijk aan het peilbesluit. De belangrijkste reden waarom nog niet aan een peilbesluit werd voldaan, was dat de maatregelen die na

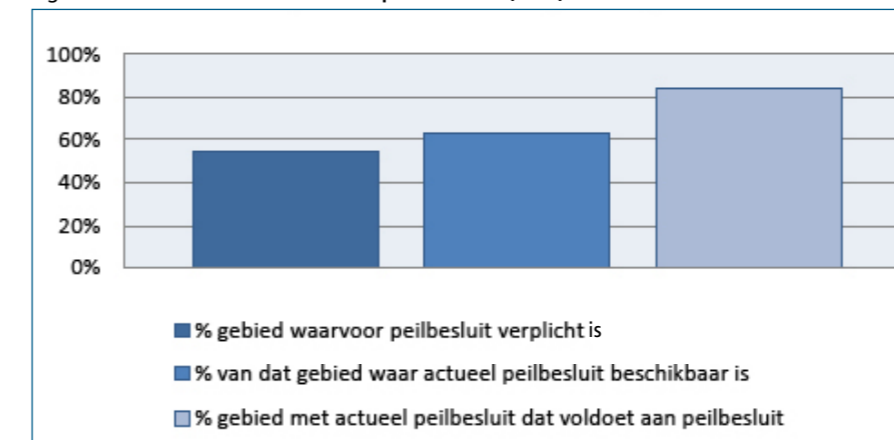
het nemen van het peilbesluit nodig waren vertraagd werden omdat het verlenen van vergunningen door andere overheden nog niet was afgerond.

Gewenst Grond- en Oppervlaktewater Regime vaststellen

Het Gewenst Grond- en Oppervlaktewater Regime (GGOR) wordt op basis van het beoogde gebruik van een bepaald gebied vastgesteld en geeft aan welke doelen ten aanzien van de waterhuishouding moeten worden nagestreefd. In het Nationaal Bestuursakkoord Water is afgesproken dat provincies uiterlijk in 2005 de kaders voor het GGOR zouden vaststellen en dat waterschappen in de periode tot en met 2010 de GGOR's zelf daadwerkelijk zouden vaststellen. Nadat een GGOR is vastgesteld, moeten in de regel maatregelen worden genomen die ervoor zorgen dat het waterbeheer in het gebied aan het GGOR kan voldoen. Daarna kan het GGOR worden gehandhaafd.

De waterschappen moeten gemiddeld voor 80% van hun gebied een GGOR vaststellen. Eind 2007 hadden de waterschappen gemiddeld genomen in 9% van die gebieden het GGOR daadwerkelijk vastgesteld, maar zij hebben hiervoor nog tot eind 2010 de tijd. De belangrijkste redenen voor het nog bescheiden resultaat in 2007 zijn dat de ontwikkeling van het provinciaal beleid in som-

Fig. 5 Noodzaak van en voldoen aan peilbesluiten (2007).

mige gebieden laat is gestart en dat het om een complex proces gaat: er is sprake van een integrale aanpak en een grote afhankelijkheid van de samenwerking met andere belanghebbenden. Waar er een GGOR was vastgesteld, voldeed in 2007 42% van het gebied daar gemiddeld aan.

Wateropgave ter bestrijding van wateroverlast realiseren

De waterschappen hebben in 2005, zoals afgesproken in het Nationaal Bestuursakkoord Water, vastgesteld waar in het beheergebied sprake was van een kans op onaanvaardbare wateroverlast. Daarbij bleek dat maar liefst gemiddeld 98% van het gebied aan de normen voldeed en dat er

voor gemiddeld 2% van het gebied maatregelen moesten worden getroffen; de zogenoemde wateropgave. Omdat in 2015 de waterhuishouding op orde dient te zijn, zijn de waterschappen volop bezig met maatregelen om wateroverlast in de toekomst te voorkomen. In 2007 was al 20% van de wateropgave gerealiseerd.

Een voorbeeld van een maatregel om wateroverlast te voorkomen is het realiseren van retentiegebieden. Dat zijn gebieden die bij hevige regenval dienen voor opvang van water om stroomafwaarts gelegen gebieden te vrijwaren van wateroverlast. Er zijn grote verschillen in de oppervlakten die hiervoor

per waterschap zijn aangewezen: dit varieert van geen tot 3.650 hectare en bedraagt gemiddeld 633 hectare. De waterschappen hadden in 2007 al gemiddeld 48% van de aangewezen retentiegebieden gerealiseerd en hebben nog tot 2015 de tijd om de resterende gebieden in te richten. De waterschappen hebben de voortgang voor een deel in eigen hand, maar zijn vaak ook afhankelijk van de besluitvorming bij andere overheden. Een belangrijk knelpunt is dat het lang kan duren voordat de provincies en gemeenten de maatregelen hebben

ingepast in hun ruimtelijke plannen (zoals streek- en bestemmingsplannen). Daarnaast is het soms lastig de benodigde gronden te verwerven.

Grondwater beheren

Op grond van de nieuwe Waterwet, die naar verwachting in 2009 in werking zal treden, worden de waterschappen verantwoordelijk voor een groot deel van het grondwaterbeheer. Een belangrijke taak daarbinnen is het verlenen van vergunningen voor grondwateronttrekkingen. In 2007 voerden negen waterschappen de vergunningverlening voor grondwateronttrekkingen al uit in opdracht van de provincies en waren de overige waterschappen met de provincies over de overdracht in gesprek.

Wim de Wit:

“Dankzij de aanpassing van de vijzel wordt dit gemaaltype veiliger voor vissen.”

Vis moet zwemmen. Een bekend gezegde met een nu wel héél letterlijke betekenis. Want de vissen in onze binnenwateren moeten inderdaad kunnen rondzwemmen. Vrije vismigratie heet dat. Maar in de praktijk is dat nog niet zo eenvoudig. Met name dankzij onze gemalen, die niet alleen water verpompen maar ook de hierin levende vissen. Als gevolg van de ronddraaiende pompschroef of vijzelschroef in een gemaal worden veel vissen beschadigd en soms zelfs letterlijk ‘vermalen’. Wim de Wit, projectleider en technisch innovator bij Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden, heeft daarvoor wat het vijzelgemaaltype betreft echter iets op gevonden: een aanpassing van de vijzelbladen. Sinds 2008 wordt zijn vijzelpomptype bij een aantal waterschappen toegepast. Op twee locaties is dit type ook getest op visvriendelijkheid, met positieve resultaten: 96 procent van de vissen blijkt schadevrij door de vijzel te komen. Bij de traditionele vijzel is dit 75 à 85 procent. “Het probleem van de risicovolle doortocht van vissen zit ‘m vooral aan de instroomzijde van de pomp”, legt Wim de Wit uit. “Met name de pomptypen met een snel draaiende waaier en een voor vissen ongunstig gevormde voorzijde van de schoepen blijken relatief veel schade te veroorzaken. Met het oog op de nieuwe richtlijnen ten aanzien van vrije vismigratie die in

2010 van kracht worden, besloot de STOWA op verzoek van een aantal waterschappen gericht onderzoek te gaan doen naar de schade die diverse pompgemalen aan vissen veroorzaken.” Wim de Wit reageert bescheiden als hem wordt gevraagd naar het bijzondere van zijn vijzelpomp. “Mijn aanpassing is in feite simpel. De omvang van elk vijzelblad neemt vanaf de aanzuigzijde geleidelijk schroefvormig toe en er zijn dus geen scherpe vijzelbladvoorkanten meer. Hierdoor krijgen vissen bij het binnenzwemmen geen harde klappen meer van de schoepen. Ook maakt de pomp hierdoor minder lawaai waardoor vissen minder afgeschrikt lijken te worden. De vis zwemt nu waarschijnlijk vrijer naar binnen, met ook nog eens beduidend minder kans op beschadiging. En dat is precies waar het de waterschappen om te doen is.” Het STOWA-onderzoek naar visschade door gemalen, dat over ongeveer een jaar wordt afgerond, zal ook de door De Wit bedachte aanpassing nader onderzoeken. “Mijn ontwerp is niet alleen goed toe te passen bij nieuwbouw maar ook bij renovatie van vijzelgemalen. De bestaande vijzel kan namelijk in veel gevallen eenvoudig worden aangepast en geconserveerd, omdat de aanwezige schoepen slechts over een korte lengte hoeven te worden verlengd. Geen grote kosteninvestering dus.”

4 Waterkwaliteit beheren en afvalwater zuiveren

De waterschappen zijn verantwoordelijk voor de zorg voor een goede kwaliteit van het oppervlaktewater. Een belangrijk instrument dat zij daarbij inzetten, is de zuivering van afvalwater. Ook zorgen de waterschappen er door goede inrichting en beheer voor, dat er in de watersystemen goede ecologische omstandigheden aanwezig zijn. Tot slot zetten zij vergunningverlening en handhaving in om ongewenste lozingen van verontreinigd water te voorkomen.

Beleidsontwikkelingen

De Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) heeft als doel de duurzame bescherming van oppervlakte- en grondwater. Volgens de KRW moet het water in de EU een goede ecologische en chemische kwaliteit bereiken. Dit doel willen we in Nederland uiterlijk in 2027 gerealiseerd hebben. In het Nationaal Bestuursakkoord Wateractueel (NBW), dat in 2008 is gesloten, is de koppeling van maatregelen ter bestrijding van wateroverlast en droogte met de KRW, zowel qua organisatie als uitvoering, expliciet gemaakt. De Europese Zwemwaterrichtlijn uit 2006 heeft als doel de gezondheid van zwimmers in oppervlaktewateren te beschermen, onder meer

tegen besmetting met bacteriën en de gevolgen van giftige blauwalgen.

Chemische waterkwaliteit 2007 verbeteren

De waterschappen zijn verantwoordelijk voor de zorg voor de waterkwaliteit. Deze kwaliteit wordt periodiek op een groot aantal plaatsen gemeten en daarbij wordt getoetst of de gemeten waarden voldoen aan de gestelde normen. Vanaf eind 2009, als de Stroomgebiedbeheerplannen op grond van de KRW definitief zijn vastgesteld, gelden voor de oppervlaktewateren nieuwe normen, maar in 2007 golden nog de MTR-waarden uit de Vierde nota waterhuishouding (MTR staat voor Maximaal Toelaatbaar Risiconiveau).

Ten behoeve van deze rapportage is de waterkwaliteit in beeld gebracht aan de hand van een viertal belangrijke stoffen. In 2007 voldeed de waterkwaliteit gemiddeld op 78% van de meetpunten wel aan de MTR-norm voor zink, maar voor slechts ongeveer eenderde van de meetpunten aan de normen voor fosfaat (35% voldeed), stikstof (nitraat; 29% voldeed) en koper (44% voldeed). Dit beeld komt overeen met wat ook in andere rapportages wordt geschetst: de afgelopen jaren zijn er geen grote verbeteringen van de chemische waterkwaliteit meer gerealiseerd. De oorzaken van deze stagnatie zijn met name de uitspoeling van meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen uit de landbouw, de afspoeling

van zware metalen van verharde oppervlakken, andere diffuse bronnen zoals uitloging uit scheepvaart, buitenlandse aanvoer via rivieren en neerslag van gassen en andere stoffen vanuit het (lucht)verkeer.

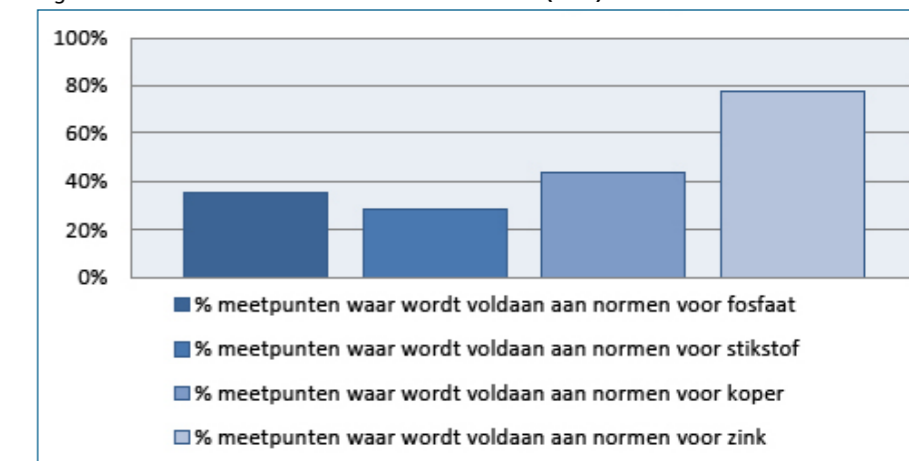
Op een aantal bronnen van deze stoffen hebben waterschappen geen of slechts een beperkte invloed. De belangrijkste maatregelen die een waterschap kan nemen zijn inrichtingsmaatregelen in watersystemen, zoals de aanleg van natuurvriendelijke oevers van waterlopen, vergunningverlening en handhaving alsmede aanpassingen van rioolwaterzuiveringsinstallaties. Daarnaast is er landelijk beleid nodig om de komende jaren een verbetering van de waterkwaliteit te bereiken. Mede tegen deze achtergrond is het mestbeleid voor de landbouw aangescherpt en heeft het Ministerie van VROM een uitvoeringsprogramma opgesteld voor de aanpak van diffuse emissies.

Prioritaire stoffen KRW bestrijden

De chemische toestand wordt op grond van de KRW met name beoordeeld aan de hand van waterkwaliteitsnormen voor 33 zogenoemde prioritaire stoffen. Dit zijn stoffen die gevolgen kunnen hebben voor de gezondheid van mens en dier en daarom zoveel mogelijk uit het oppervlaktewater moeten worden geweerd. De waterschappen stonden in 2007 nog maar aan het begin van

dit proces. Voor sommige waterschappen gold dat nog niet voor alle waterlichamen alle gegevens bekend waren en daarnaast is er als complicerende factor dat voor sommige prioritaire stoffen de norm lager ligt dan de detectiegrens. Dit laatste betekent in beginsel dat nergens met zekerheid kan worden gesteld dat aan de norm voor de betreffende stof wordt voldaan. De resultaten over 2007 geven dan ook niet meer dan een indicatief beeld, maar desalniettemin is het hoopvol dat een deel van de waterschappen aangeeft dat metingen in waterlichamen uitwijzen dat er in 2007 al op de nodige plaatsen aan de normen van prioritaire stoffen werd voldaan.

Fig. 6 Voldoen aan normen chemische waterkwaliteit (2007)

Ecologische doelen KRW realiseren

De ecologische toestand wordt op basis van de KRW met name bepaald aan de hand van biologische kwaliteitselementen, zoals waterplanten en vissen, en hoeveelheden geloosde stoffen in de waterlichamen. De waterschappen hebben tot uiterlijk 2027 de tijd om te zorgen dat hun waterlichamen aan het 'Goed Ecologisch Potentieel' (GEP) voldoen. Van het totaal aantal waterlichamen van ruim 600 voldeden er in 2007 reeds 21 aan dit GEP.

Zwemwaterkwaliteit realiseren

De waterschappen controleren de waterkwaliteit op de zwemwaterlocaties die door de provincies zijn aangewezen en nemen waar nodig maatregelen om deze te verbeteren. De Europese Zwemwaterrichtlijn uit 2006 geeft aan dat de zwemwaterlocaties aan de zogenoemde 'minimaal aanvaardbare kwaliteitseisen' moeten gaan voldoen. Dit hoeft pas in 2015 het geval te zijn, maar in 2007 voldeden bij negentien waterschappen alle zwemwaterlocaties al aan de gestelde normen. Gemiddeld voldeed 94% van de locaties aan de zwemwaterkwaliteitsnormen.

Voldoen van zuiveringsinstallaties aan lozingseisen

De zuivering van afvalwater is het belangrijkste instrument waarmee waterschappen invloed kunnen uitoefenen

op de waterkwaliteit. Dit gebeurt in rioolwaterzuiveringsinstallaties (RWZI's). Elke RWZI moet voldoen aan het Lozingenbesluit stedelijk afvalwater en heeft daarnaast een vergunning met specifieke eisen die aangeven welke concentraties zuurstofbindende stoffen, stikstof, fosfaat en onopgeloste stof maximaal in het gezuiverde water mogen voorkomen. De vergunning kan meer en ook strengere eisen bevatten dan het Lozingenbesluit. In 2007 voldeed het gezuiverde afvalwater in 99% van de gehouden metingen aan de normen. Waar er overschrijdingen van de vergunningseisen waren, werden deze in de meeste gevallen veroorzaakt door incidentele uitspoelingen van zuiveringsslib bij hevige regenval. De sector is in 2007 gestart met een breed verbetertraject met als doel in de toekomst nog beter te voldoen aan de lozingseisen.

Samenwerken in de afvalwaterketen

De afvalwaterketen bestaat uit het met de riolering inzamelen van afvalwater, het transport vanuit de riolering naar zuiveringsinstallaties en de zuivering van het afvalwater. In Nederland zijn de gemeenten verantwoordelijk voor de riolering en de waterschappen voor het daaropvolgende transport en zuivering. Bij de verwerking van afvalwater hebben zowel gemeente als waterschap verplichtingen. De gemeente moet ervoor zorgen dat de riolering voldoet aan de basisinspanning

en het waterschap is ervoor verantwoordelijk dat zijn transport- en zuiveringssysteem beantwoordt aan de afnameverplichting. De waterschappen voldeden in 2007 voor gemiddeld 96% aan hun afnameverplichting. Waar dat nog niet het geval was, waren de waterschappen bezig met de uitbreiding van hun RWZI's en/of aanpassing van transportgemalen.

Optimaliseren van de afvalwaterketen

Op grond van aangescherpte (milieu-)eisen waren en zijn er grote investeringen in de afvalwaterketen noodzakelijk. Door een goede samenwerking in de afvalwaterketen kunnen kostenbesparingen worden gerealiseerd. Onder meer in optimalisatiestudies voor het afvalwatersysteem (OAS) komt deze samenwerking tot uiting. Een OAS wordt uitgevoerd om als waterschap samen met één of meer gemeenten vast te stellen wat de meest effectieve investeringen in de afvalwaterketen tegen de laagst mogelijke maatschappelijke kosten zijn. In het peiljaar van deze rapportage was gemiddeld voor 70% van het afvalwater dat door waterschappen wordt gezuiverd een OAS gaande of reeds afgerond. De door de waterschappen tot en met 2007 ingeschatte maatschappelijke voordelen van het optimaliseren van de afvalwaterketen bedragen in totaal € 265 miljoen. Het gaat hier om een besparing op de geschatte investeringsuitgaven ten opzichte van de situatie dat gemeenten en water-

schappen los van elkaar zouden investeren. Met andere woorden, samenwerken loont!

Afvalwaterakkoorden en waterplannen

Om ervoor te zorgen dat het afvalwatersysteem ook daadwerkelijk aan de aangescherpte (milieu-)eisen gaat voldoen, is het van groot belang dat waterschappen en gemeenten hun samenwerkingsafspraken formeel vastleggen. Dit kan onder andere plaatsvinden in afvalwaterakkoorden en/of waterplannen. In (stedelijke) waterplannen maken gemeenten en waterschappen gezamenlijk afspraken over allerlei aspecten die samenhangen met het waterbeheer, waaronder zaken die betrekking hebben op de afvalwaterketen. Daarbij vindt afstemming plaats tussen de ambities ten aanzien van het watersysteem en ten aanzien van de waterketen en wordt bepaald welke maatregelen tegen de laagst mogelijke maatschappelijke kosten genomen kunnen worden. Waterschappen hadden in 2007 al met de meeste gemeenten gezamenlijke waterplannen opgesteld: voor gemiddeld 82% van de hoeveelheid gezuiverd afvalwater was dit het geval.

Fred Duineveld:

“Biogas is eigenlijk de ultieme vorm van duurzaam recyclen.”

Biogas uit rioolslib omzetten naar groen aardgas. Het principe is niet nieuw, want bijvoorbeeld in de landbouw wordt al langere tijd dierlijke mest en plantaardig vet omgezet in biobrandstof. Maar het op grote schaal hergebruiken van biogas uit rioolslib op een zodanige manier dat er auto's op kunnen rijden en huishoudens op kunnen koken en stoken, dat is wel even wat anders. Toch gebeurt het sinds een paar jaar in de provincie Noord-Holland. Weliswaar nog op kleine schaal, maar de trend lijkt gezet en de navolgers melden zich in toenemende mate.

Fred Duineveld is clusterhoofd op de rioolwaterzuivering te Beverwijk, die wordt beheerd door het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier. Hier zijn ze een flink eind gevorderd met de productie van als groen aardgas bruikbaar biogas, ook wel rioolgas genoemd. Dit is mogelijk dankzij de inzet van een verplaatsbare installatie waarmee het in biogas aanwezige methaangas (CH₄) en de kooldioxide (CO₂) worden gescheiden. Fred Duineveld legt uit hoe dat gaat. “Het ingepompte biogas, dat via een bacteriologisch proces uit het afvalwater wordt gewonnen, wordt via een membraan opgesplitst en opgewerkt tot groen aardgas. Het bruikbare methaangas wordt daarna eerst ontdaan van de aanwezige zwavelwaterstof, dit is een schadelijke stof en

stinkt naar rotte eieren. Vervolgens wordt i.v.m. veiligheid het verplichte aardgasluchtje eraan toegevoegd, waardoor het in de beleving sterk op gewoon aardgas lijkt. En hiermee is het overgebleven en goed bruikbare methaan weer geschikt gemaakt voor toepassing in het maatschappelijk circuit. Dankzij onze installatie gaat er nu jaarlijks 600.000 kuub biogas het openbare net in. Hiermee voorziet energiebedrijf Eneco nu al ruim 400 huishoudens in deze regio van groen aardgas. En zelf hebben wij al een aantal bedrijfswagens op dit gas rijden.” “Voorheen konden we slechts 65% van de beschikbare energie in het biogas hergebruiken”, vervolgt Duineveld. “Dat gebeurde door verbranding in een warmtekrachtcentrale die zowel elektriciteit als warmte produceert. De opgewekte warmte werd gebruikt om onze vergistingstanks op de juiste temperatuur te houden, maar zo ging er altijd nog 35% aan energie verloren. Terwijl we met de nieuwe techniek meer dan 90% rendement hebben. Biogas is op deze manier dus de ultieme vorm van recyclen geworden.” Inmiddels is ook de RWZI in Mijdrecht voorzien van zo'n installatie die biogas omzet in groen aardgas en in Limburg en bij het Hoogheemraadschap van Rijnland zijn dergelijke installaties in ontwikkeling. Het groene gas ruikt op. Dat het feitelijk uit ons eigen afvalwater afkomstig is, maakt het extra bijzonder.

5 Kosten inzichtelijk maken en inkomsten genereren

In dit hoofdstuk staan de financiële aspecten van de taakuitoefening van de waterschappen centraal. Daarbij wordt inzicht gegeven in de kosten die de waterschappen maken, de belastingdruk, de kosten die worden gemaakt om belastingen te ontvangen en de omvang van hun investeringen.

Voor de bekostiging van hun taken zijn de waterschappen vrijwel volledig afhankelijk van hun eigen belastinggebied. Zoals ook al in het eerste hoofdstuk is aangegeven, zorgt dit ervoor dat de bekostiging van de voor Nederland essentiële bescherming tegen overstromingen en zorg voor voldoende en kwalitatief goed water geen onderdeel wordt van algemeen-politieke

afwegingen die bij andere overheden worden gemaakt. In dit hoofdstuk wordt belicht welke belastingdruk de waterschappen in hun gebied opleggen om hun resultaten te bereiken. Anders dan in de andere hoofdstukken wordt hierbij niet alleen teruggekeken naar het peiljaar van deze rapportage, 2007, maar worden ook de lasten van het jaar 2009, waarin deze rapportage uitkomt, in beeld gebracht. Ook wordt indicatief aangegeven welke ontwikkeling de waterschappen in de periode tot en met 2012 wat betreft hun lastendruk en investeringsniveau verwachten. Het jaar 2009 is bijzonder interessant, omdat dat het eerste jaar is waarin het nieuwe belastingstelsel van kracht is.

Ten aanzien van de cijfers over de periode 2009-2012 moet een belangrijke kanttekening worden gemaakt. De beslissingen hierover zijn in oktober en november 2008

genomen en toen was het financieel-economisch klimaat nog geheel anders dan nu. Inmiddels is duidelijk dat de inkomsten van de waterschappen in 2009 achter zullen blijven bij de verwachtingen en dat de nieuwe waterschapsbesturen, die in januari 2009 aan de slag zijn gegaan, bij hun beslissingen over de periode 2010 en later rekening zullen houden met het huidige en te verwachten economische klimaat.

Waarvoor maken waterschappen hun kosten?

Om meer inzicht te geven in de activiteiten waarvoor de waterschappen kosten maken, zijn de totale nettokosten van de waterschappen in figuur 7 onderscheiden naar hun verschillende beleidsvelden. De eerste balk geeft de verdeling van de geraamde kosten in 2009 weer en de tweede die van de gerealiseerde kosten van het jaar 2007. Uit de figuur blijkt dat het grootste deel van de kosten wordt gemaakt voor de exploitatie van zuiveringstechnische werken en voor activiteiten in de watersystemen.

De totale netto-kosten waren in 2007 € 2.083 miljoen en worden voor 2009 geraamd op € 2.307 miljoen.

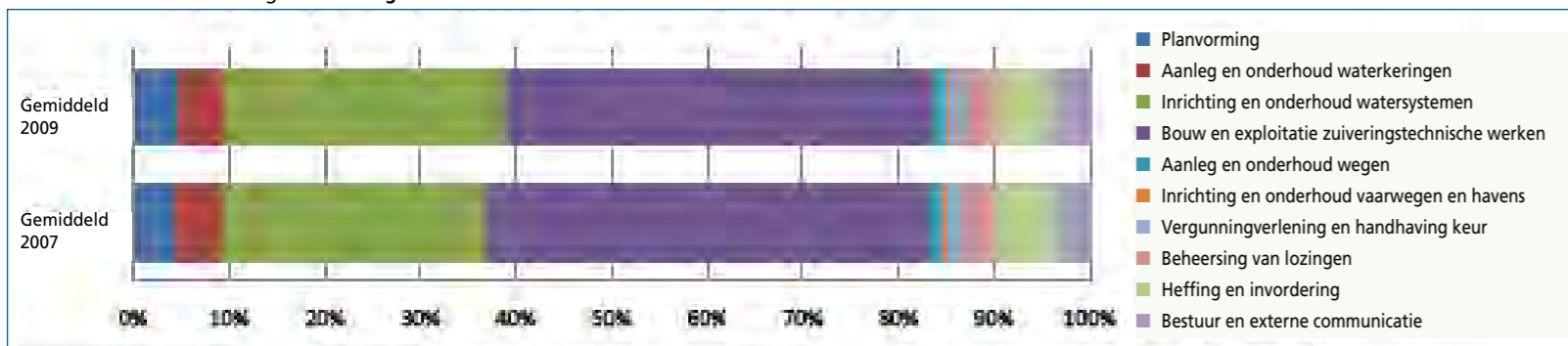
Belastingdruk in 2007 en 2009

Waterschappen bekostigen hun taken nagenoeg geheel met eigen belastingen. Onder andere door verschillen in taken, wateropgaven, aard van het beheergebied en het

belang dat de verschillende groepen belastingplichtigen bij de taken hebben, is de belastingdruk van de verschillende waterschappen niet gelijk. Om te laten zien met welke waterschapsbelastingen huishoudens en bedrijven in Nederland geconfronteerd worden, is in de tabel hieronder de belastingdruk in 2007 en 2009 weergegeven voor de volgende vijf situaties:

- een meerpersoonshuishouden wonend in een koopwoning met een WOZ-waarde van € 200.000 en afvalwater met een vervuilingswaarde van 3 vervuilingseenheden (v.e.'s; het begrip vervuilingseenheid is een term die in de belastingheffing wordt gebruikt om aan te geven voor welke vuillast een belastingplichtige wordt aangeslagen);
- een agrarisch bedrijf met opstallen ter waarde van € 240.000 (WOZ-waarde), 25 ha onbebouwde grond en afvalwater met een vervuilingswaarde van 3 v.e.;
- een natuurterrein van 1.000 ha;
- een groothandel met een WOZ-waarde van € 2.400.000 en vervuilingswaarde van 10 v.e.;
- een middelgroot metaalbedrijf met een WOZ-waarde

Fig. 7 Verdeling netto-kosten over beleidsvelden.

Gemiddelde belastingdruk in € per huishouden/bedrijf	2007	2009
Meerpersoonshuishouden	256	274
Agrarisch bedrijf	1.692	1.592
Natuurterrein	58.679	2.969
Groothandel	1.444	1.269
Metaalbedrijf	27.777	26.570

van € 12.000.000 en vervuilingswaarde van 450 v.e. In de tabel zijn de gemiddelde, totale waterschapsbelastingen weergegeven, dus inclusief de belastingen die zes waterschappen in rekening brengen voor het wegenbeheer en vaarwegenbeheer.

Nieuw belastingstelsel in 2009

Het jaar 2009 is het eerste jaar waarin het nieuwe belastingstelsel van de waterschappen van toepassing is. Dit nieuwe stelsel is onderdeel van een ingrijpende wijziging van de Waterschapswet die in 2007 heeft plaatsgevonden en in 2009 wordt geëffectueerd. Tot 2009 bestonden er aparte belastingen voor de taken waterkwaliteitszorg, waterkwantiteitsbeheer, (vaar)wegenbeheer en waterkwaliteitsbeheer. De waterschapsbelastingen nieuwe stijl bestaan uit de watersysteemheffing (voor droge voeten en schoon oppervlaktewater), de zuiveringsheffing (voor de zuivering van afvalwater) en de verontreinigingsheffing (voor rechtstreekse lozingen van afvalwater in oppervlaktewater; bijvoorbeeld woonboten die niet op de riolering zijn aangesloten). De wegenbeherende waterschappen kunnen de bekostiging van deze taak laten plaatsvinden via de watersysteemheffing of een aparte wegenheffing instellen. De zuiveringsheffing nieuwe stijl heeft voortaan alleen nog betrekking op de kosten van het transporteren en zuiveren van afvalwater en omvat niet langer de kosten voor het

oppervlaktewater. De watersysteemheffing wordt geheven van de huishoudens, alsmede van de eigenaren van gebouwen (huizen en bedrijfspanden), van onbebouwde gronden (vooral agrariërs) en van natuurterreinen. De toedeling van de kosten aan deze vier categorieën gaat vanaf 2009 op een andere manier als daarvoor.

Net zoals iedere verandering van een belastingstelsel heeft ook de wijziging bij de waterschappen een lastenverschuiving tussen groepen van belastingplichtigen tot gevolg. Verschillende belangengroepen hebben aangegeven dat het nieuwe stelsel voor hen ongunstiger uitpakt dan zoals bij de besluitvorming in de Tweede Kamer was voorzien. Mede naar aanleiding van deze signalen heeft de Unie van Waterschappen opdracht gegeven onderzoek te doen naar exacte lastenverschuivingen die het gevolg zijn van het nieuwe belastingstelsel. Dit onderzoek zal in juni 2009 aan de Staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat worden aangeboden.

Totale belastingopbrengsten in 2007, 2009 en 2012

In figuur 8 is aangegeven welke belastingopbrengst de waterschappen voor de jaren 2007, 2009 en 2012 hebben geraamd om hun taken te kunnen bekostigen. Het verschil tussen de geraamde belastingopbrengsten in 2009 en 2012 geeft een indicatie van de lastenontwikkeling

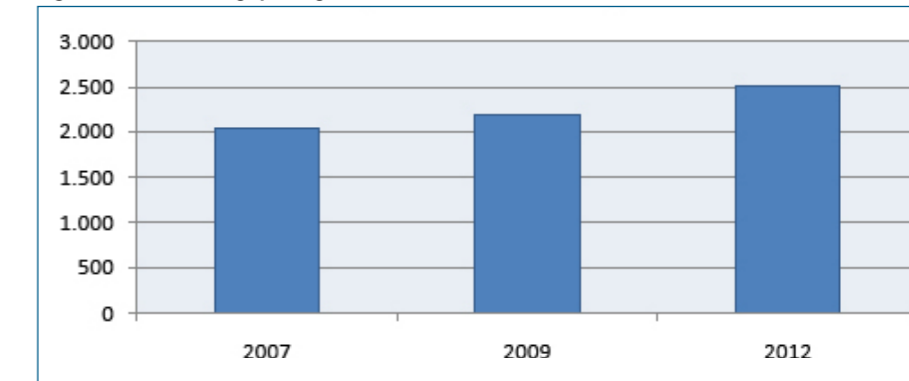
die de burgers en bedrijven kunnen verwachten. Een indicatie, want over de periode na 2009 heeft nog geen formele bestuurlijke besluitvorming binnen de waterschappen plaatsgevonden. Een andere belangrijke kanttekening is dat de beslissingen over de te verwachten lastenstijgingen in oktober en november 2008 zijn genomen en toen was het financieel-economisch klimaat nog geheel anders dan nu.

De verwachtingen uit het najaar van 2008 waren dat de belastingopbrengsten gemiddeld met 5% per jaar in de periode 2009-2012 zouden stijgen. Deze stijging kent gemiddeld genomen de volgende opbouw:

- ongeveer 2% wordt veroorzaakt door de omvangrijke investeringen die de waterschappen moeten uitvoeren om in te spelen op klimaatverandering en aangescherpte (Europese) milieueisen;
- ca. 1% vloeit voort uit overige beleidsintensivering;
- ongeveer 2% wordt veroorzaakt door inflatie en loonkostenstijging.

Begin 2009 heeft het Centraal Bureau voor de Statistiek cijfers gepubliceerd over de ontwikkeling van de belastingopbrengsten van de drie decentrale overheden in 2009 ten opzichte van voorgaande jaren. Dit biedt de mogelijkheid de ontwikkeling van de waterschapsbelastingen met die van de gemeenten en provincies te

Fig. 8 Totale belastingopbrengsten (x €1.000.000).

vergelijken. Dit gebeurt in onderstaande tabel, waarbij volledigheidshalve ook de beschikbare cijfers van het Rijk zijn opgenomen. Uit deze cijfers blijkt dat de belastingopbrengsten van de waterschappen de laatste jaren het laagste stijgingspercentage kennen.

Bedragen x € 1.000.000	2006	2007	2008	2009	Stijging 2006-2009	Stijging 2006-2008
Totaal gemeentelijke heffingen	6.532	6.810	7.299	7.665	17,3%	11,7%
Totaal provinciale heffingen	1.136	1.215	1.318	1.399	23,2%	16,0%
Totaal waterschapsbelastingen	2.028	2.047	2.093	2.165	6,8%	3,2%
Totaal rijksbelastingen	125.099	133.456	135.650	-	-	8,4%

Bron: Statline CBS

Perceptiekosten

De zogenoemde perceptiekosten zijn de kosten die een waterschap moet maken om zijn belastingen op te leggen en binnen te halen. Het is gebruikelijk dat deze kosten worden uitgedrukt als een percentage van de totale belastingopbrengst die bij burgers en bedrijven in rekening wordt gebracht: perceptiekosten van 5% geven aan dat een waterschap € 5 aan kosten moet maken om € 100 aan belastingen te ontvangen.

Net zoals voor al hun andere activiteiten streven de waterschappen er ook op het gebied van hun belastingheffing naar om de kosten zo laag mogelijk te houden. Bij belastingen gebeurt dit niet alleen door middel van interne efficiencyverbeteringen, maar ook door met andere waterschappen en andere overheden samen te werken. In dat kader zijn er in de afgelopen jaren zeven

regionale belastingkantoren opgericht waarin in totaal zeventien waterschappen participeren. Figuur 9 laat zien dat de waterschappen er gemiddeld genomen in zijn geslaagd om hun perceptiekosten in de periode 2007-2009 omlaag te brengen: van gemiddeld 6,3% naar 5,7%. De overige negen waterschappen zijn met elkaar en/of met gemeenten in gesprek om eveneens een gezamenlijk belastingkantoor op te zetten. De toenemende samenwerking leidt ertoe dat de meeste waterschappen verwachten dat hun perceptiekosten de komende jaren gelijk zullen blijven of zullen dalen.

Investerings in 2007 en de periode 2009-2012

Door het karakter van hun taken en de noodzaak om bij de uitvoering daarvan in te spelen op klimaatverandering en aangescherpte (Europese) milieunormen zijn de waterschappen grote investeerders. Figuur 10 geeft het investeringsvolume van de waterschappen in 2007 (gerealiseerd) en de periode 2009-2012 (geraamd) weer. Het gaat om bruto-investeringsuitgaven, dat wil zeggen uitgaven zonder aftrek van eventuele (te) ontvangen subsidies. De waterschappen hebben in 2007 in totaal bijna € 1 miljard geïnvesteerd en verwachten vanaf 2009 gemiddeld ongeveer € 1,3 miljard per jaar te gaan investeren in waterveiligheid, bestrijding van wateroverlast en droogte en ook in de verbetering van de waterkwaliteit. Investerings van € 1,3 miljard per jaar leiden on-

der normale omstandigheden tot een verhoging van de belastingtarieven met gemiddeld ongeveer 2% per jaar. Dit geeft aan dat de waterschappen in staat zijn relatief grote bedragen te investeren zonder dat dit leidt tot een grote lastenverzwaring voor de burgers en bedrijven die van deze investeringen profiteren.

Onderzoek van de Universiteit Twente heeft aangetoond dat de investeringen van waterschappen een aanzienlijk multipliereffect (sneeuwbal effect) hebben op andere sectoren en bovendien kansen bieden aan kleinere marktpartijen ('Evaluatie van de economische impact van het Waterschap Regge en Dinkel op de regionale economie van het Oosten van het land', Universiteit Twente, mei 2006). Hiermee leveren de waterschappen 'als van nature' een flinke bijdrage aan het bestrijden van de gevolgen van de economische crisis.

Fig. 9 Perceptiekosten als percentage van de belastingopbrengst.

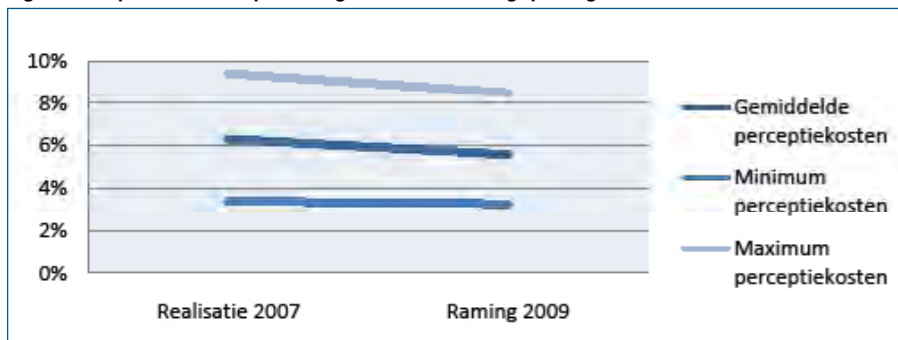
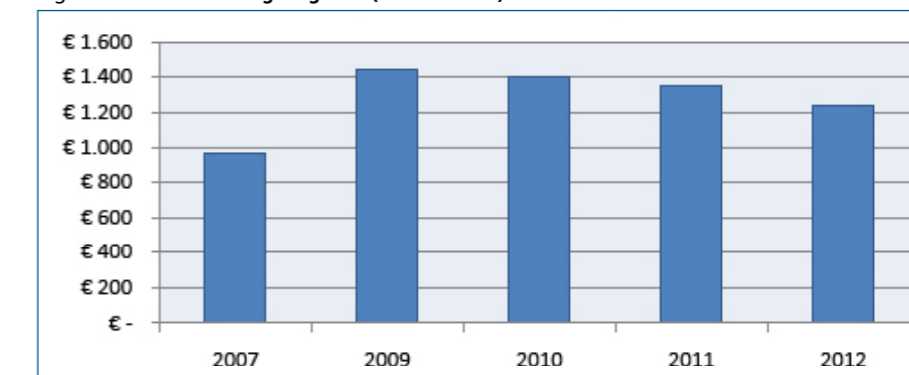

Fig. 10 Bruto-investeringsuitgaven (x €1.000.000).

Voor organisaties is het steeds belangrijker dat er inzetbare, capabele en vooral gemotiveerde mensen werkzaam zijn. Mensen die begrijpen waar de organisatie heen wil en daaraan ook hun bijdrage willen leveren. Maar andersom stellen zij ook steeds meer eisen aan hun werkgever. Ze willen werken voor een organisatie die begrijpt wat ze willen en kunnen en die hen stimuleert en helpt zich verder te ontwikkelen. Ook Waterschap Velt en Vecht investeert in zijn mensen en doet dat via een continu verbeterproces onder de naam Investors in People. Dit is een methodiek van Britse origine die in 2000 op initiatief van het ministerie van Economische Zaken ook in ons land is geïntroduceerd. Sindsdien is het gelijknamige bedrijf de officiële licentiehouder van Investors in People, kortweg IiP genoemd.

Marianne Pots, manager Communicatie & Personeel bij het waterschap, kan er met verve over vertellen. "Sinds onze oprichting in 2000 waren we al redelijk succesvol bezig met cultuurwaarden en competentie management maar we misten nog een paraplu, een soort borging voor onze HR-activiteiten. Met IiP hebben we een goed instrument in handen dat niet alleen zorgt voor certificering van onze organisatie maar ook bijdraagt aan toenemende betrokkenheid en motivatie van onze mensen."

Velt en Vecht heeft een viertal kernwaarden die voor de organisatie van groot belang zijn: open communicatie, resultaatgerichtheid, flexibiliteit en coachend leiderschap. "We leggen de verantwoordelijkheid zo laag mogelijk in de organisatie", aldus Marianne Pots. "Daarmee stimuleer je de zelfwerkzaamheid van iedere individuele werknemer, maar creëer je ook de ruimte voor een positief kritische houding ten opzichte van elkaar. Onze mensen kijken nu meer dan voorheen naar de integrale aspecten van veranderingen binnen de organisatie en dat heeft een positieve impact op gedragsflexibiliteit en attitude. Aanvankelijk was er hier en daar nog wel wat koudwatervrees, maar die is snel verdwenen toen men merkte dat de IiP-aanpak ook echt werkt. We kunnen nu dan ook met recht stellen dat er een breed draagvlak is voor IiP, maar het blijft een proces van voortdurende verbeteringen. Feitelijk is het een continu leertraject en dat is ook goed zo. Het houdt je scherp."

Velt en Vecht is het eerste en tot nu toe enige IiP-gelicentieerde waterschap, maar verschillende andere waterschappen zijn zich nu aan het oriënteren op Investors in People. Marianne Pots: "Onze ervaring is, dat IiP-certificering een positief effect heeft op je aantrekkingskracht als werkgever."

Marianne Pots:
"Investors in People is een continu leertraject en dat houdt je scherp."

6 Klantgericht diensten verlenen

Burgers en bedrijven hebben er belang bij dat de waterschappen goed functioneren. Omgekeerd is het voor waterschappen van groot belang om een goed inzicht te hebben in de mening die belanghebbenden over hen hebben. Daarmee kunnen ze vaststellen welke onderwerpen belangrijk worden gevonden en kunnen ze de service en dienstverlening waar nodig verder verbeteren.

Klanttevredenheidsonderzoek zuiveringsbeheer

TNS NIPO heeft in het kader van de Bedrijfsvergelijking Zuiveringsbeheer in 2007 de mening van een groot aantal belanghebbenden met een klanttevredenheidsonderzoek in kaart gebracht. Twee belangrijke groepen belanghebbenden, omwonenden van zuiveringsinstallaties en gemeenten in hun rol als rioolbeheerders toonden zich met een gemiddeld rapportcijfer van 7,2 resp. 7,1 tevreden over de samenwerking met de waterschappen.

Digitale diensten verlenen

Waterschappen bieden steeds vaker en steeds meer diensten via internet aan. Het gaat dan bijvoorbeeld om het aanvragen van vergunningen en van kwijt-

schelding van waterschapsbelastingen. Een deel van de waterschappen wacht uit efficiency-overwegingen met het aanbieden van een aantal digitale diensten totdat hiervoor landelijke standaards zijn ontwikkeld. Op het moment dat de Waterwet in werking treedt, zal de mogelijkheid om vergunningen en ontheffingen digitaal aan te vragen voor alle waterschappen verplicht zijn.

Afhandeling van Wvo-vergunning

Als het lozen van water op oppervlaktewater de waterkwaliteit negatief kan beïnvloeden, moet de lozer een vergunning in het kader van de Wet verontreiniging oppervlaktewateren (Wvo) aanvragen. De wettelijke termijn waarbinnen het waterschap de definitieve vergunning moet afgeven bedraagt zes maanden. Verlenging is eventueel mogelijk. Gemiddeld lukte het de waterschappen in 2007 om in 75% van de gevallen een vergunning binnen zes maanden te verlenen. Termijnoverschrijdingen worden nogal eens veroorzaakt doordat grote bedrijfsinstallaties een gecombineerde vergunning op grond van de Wet Milieubeheer en op grond van de Wvo moeten krijgen en de hiervoor noodzakelijke afstemming tussen provincie en waterschap niet altijd binnen de gestelde termijn kan worden afgerond.

Afhandeling van keurontheffingen

De keur is de verordening van het waterschap waarin

onder andere is opgenomen welke handelingen in, op en aan het water en op en in de buurt van waterkeringen zijn verboden. Voor een deel van de handelingen die volgens de keur zijn verboden, is onder voorwaarden ontheffing mogelijk. Als iemand een dergelijke handeling wil uitvoeren moet hij bij het waterschap een 'keurontheffing' aanvragen. Voor het afhandelen van een aanvraag voor een ontheffing geldt een wettelijke termijn van acht weken, die eventueel kan worden verlengd. In gemiddeld 77% van de gevallen hebben de waterschappen in 2007 een aanvraag van een ontheffing op een keurvoorschrift binnen acht weken afgehandeld.

Afhandeling van bezwaren

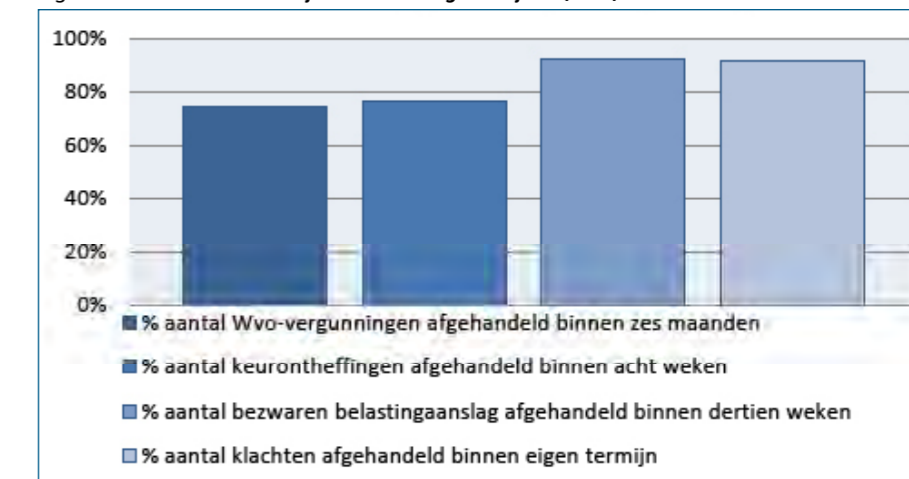
Belanghebbenden die het niet eens zijn met hun belastingaanslag, kunnen hiertegen bezwaar maken. Het waterschap moet dan binnen een bepaalde periode het bezwaar afhandelen. In 2007 was de wettelijke termijn hiervoor een jaar, maar hadden vrijwel alle waterschappen voor zichzelf een termijn van dertien weken of korter gesteld. In gemiddeld 92% van de gevallen handelden de waterschappen de bezwaren in 2007 ook binnen dertien weken af.

Afhandeling van klachten

Belanghebbenden die vinden dat hun waterschap onjuist of onzorgvuldig heeft gehandeld, kunnen daarover

een klacht indienen. En wanneer belanghebbenden zien dat er iets mankeert aan bijvoorbeeld het waterpeil (te hoog of juist veel te laag) of de waterkwaliteit (zoals blauwalgen, dode vissen of drijfvuil), kunnen zij dit melden aan het waterschap. Voor de afhandeling van deze klachten en meldingen is er geen wettelijke termijn en moet het waterschap binnen de termijn die het zichzelf heeft gesteld de melding of klacht afhandelen. In gemiddeld 92% van de gevallen handelden de waterschappen de meldingen en klachten in 2007 binnen de gestelde termijn af.

Fig. 11 Voldoen aan 'wettelijke' afhandelingstermijnen (2007).

Waterpark Het Lankheet is een landschappelijk gebied van 500 ha op de grens van Overijssel en Gelderland, ter hoogte van Haaksbergen. Het gebied mag in verschillende opzichten bijzonder worden genoemd. Hier worden namelijk niet alleen nieuwe vormen van landgebruik gerealiseerd maar past men ook een bijzondere vorm van oppervlaktewaterzuivering toe door middel van rietvelden. Daarnaast experimenteert men met nieuwe methodes om oppervlaktewater te bergen en energie te winnen uit non-food gewassen. Dit alles is ingepast in een historisch landschap waarin kunst, educatie en ook zorgprojecten een plaats hebben.

Het project Innovatief Waterbeheer Lankheet is een gezamenlijk initiatief van landgoed Het Lankheet, de provincie Overijssel, Wageningen UR/Plant Research International, de Koninklijke Nederlandse Heidemaatschappij en Waterschap Rijn en IJssel. Henk van Brink is dijkgraaf van dit waterschap en een groot pleitbezorger van dit bijzondere project. "In ons land is het een uniek voorbeeld hoe het landschap in beweging is. Iedereen zou het zelf moeten gaan bekijken, want het is echt de moeite waard. Zelf sleep ik al mijn contacten ernaartoe, van politici tot landschapkundigen. Het Lankheet heeft van oudsher een agrarische bestemming. In de Middeleeuwen lagen hier bijvoorbeeld al vloeivei-

den. Dat waren graslanden die door de boeren onder water werden gezet om natuurlijke meststoffen uit het water op het gras te laten bezinken. Daardoor konden ze wel driemaal per jaar oogsten. Maar door de komst van kunstmest verdween deze aloude vorm van watermanagement aan het eind van de 19e eeuw. Vloeiveiden bieden echter wél oplossingen voor de moderne waterproblematiek zoals verdroging van de natuur, vervuiling van het water en een tekort aan waterbergingsruimte. En daarom zijn ze hier aan het begin van deze eeuw in ere hersteld." Bijzonder is ook de zuivering van het oppervlaktewater door middel van rietfiltratie. In de periode 2005-2006 zijn in Het Lankheet trapsgewijze rietvelden aangelegd met horizontale doorstroming en verticale inzigging. Van Brink: "Dit gebeurt in samenwerking met de landbouwuniversiteit Wageningen die hiervoor meerjarenonderzoek doet. Er wordt geëxperimenteerd met dag/nachtritme, seizoens- en jaar-rondbevloeiing en nat/droogsituaties. Het riet wordt jaarlijks geoogst om de afgevangen stoffen zoals fosfaat en stikstof af te voeren en vervolgens gebruikt om groene energie te produceren. Het gezuiverde water wordt verspreid via het vloeiveidensysteem. Zo leveren we een bijdrage aan verdrogingsbestrijding en natuurontwikkeling en we pakken meteen een mooi stukje cultuurhistorie mee."

Henk van Brink:
"Iedereen zou dit unieke waterpark zelf moeten gaan bekijken."

7 Maatschappelijk verantwoord ondernemen

Waterschappen geven steeds meer invulling aan het begrip maatschappelijk verantwoord ondernemen. Dat betekent dat zij verantwoordelijkheid nemen voor de consequenties van hun handelen, waarbij het gaat om het vinden van een balans tussen sociaal-culturele, ecologische en economische doelen.

Duurzaamheid

In 2006 spraken de waterschappen af dat in 2010 minimaal 50% van de goederen die ze inkopen het predikaat duurzaam moet hebben. Uit de monitor die in 2009 in opdracht van het Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM) werd gehouden bleek dat de waterschappen deze ambitie in 2008 al bijna waarmaakten: 46% van hun inkopen was duurzaam.

Ook ten opzichte van alle andere overheden presteerden de waterschappen goed: alleen de 'kerndepartementen' deden het beter met 51%. De waterschappen willen het duurzaam inkopen verder vormgeven in het klimaatakkoord dat zij in 2009 met het Rijk willen sluiten.

Energieverbruik

Waterschappen gaan ook steeds meer over tot het formuleren van doelstellingen gericht op het voorkómen van

klimaatverandering door het terugdringen van broeikasgassen (mitigatie), waar voorheen meer gestreefd werd naar het aanpassen van het watersysteem aan de klimaatverandering (adaptatie). De voornaamste maatregelen tot mitigatie vloeien voort uit de doelstelling om minder (fossiele) energie te verbruiken en/of de uitstoot van CO₂ te verminderen. De rioolwaterzuiveringsinstallaties zijn goed voor bijna 90% van het totale energieverbruik van de waterschappen, zodat daar de meeste energiebesparingsmogelijkheden liggen. De waterschappen wekken in toenemende mate zelf energie op deze installaties op. Het betreft met name warmtekrachtkoppeling, de gecombineerde opwekking van warmte en elektriciteit. Hiermee kan aanzienlijk op het energieverbruik en op de CO₂-emissie worden bespaard. Slechts een enkel waterschap wekt zelf geen energie op. Voorts maken veel waterschappen gebruik van groene stroom, die wordt opgewekt uit duurzame energiebronnen, zoals zonne-energie, wind-energie en verbranding van biomassa.

De waterschappen hebben in 2008 een Meerjarenaakkoord afgesloten met het Rijk en daarin toegezegd dat zij tot en met 2020 gemiddeld 2% per jaar energiereductie zullen realiseren (MJA3).

Cultuurhistorische zorg

Het waterbeheer speelt al lang een gezichtsbepalende rol in het Nederlandse landschap. Zo behoren oude

gemalen en molens, maar ook structuren zoals trekvaarten en fortgrachten tot ons cultuurhistorisch erfgoed. Hoewel het behoud van cultuurhistorische elementen niet tot de kerntaken van een waterschap behoort, nemen veel waterschappen hiervoor wel verantwoordelijkheid. Van de waterschappen beschikt 63% over bestuurlijk vastgesteld beleid met betrekking tot het behoud van cultuurhistorische elementen.

Ziekteverzuim

Het ziekteverzuim in Nederland bedraagt 4%. In de publieke sector ligt het gemiddelde hoger dan in de private sector, maar ten opzichte van de andere sectoren in de publieke sector kennen de waterschappen een relatief laag verzuim: gemiddeld 4,4%.

Integriteit

Van de waterschappen kent 96% een gedragscode integriteit voor bestuurders en eenzelfde percentage kent een dergelijke code voor medewerkers.

Internationale samenwerking

Op twee organisaties na hebben alle waterschappen een vastgesteld beleid met betrekking tot internationale samenwerking. De waterschappen geven deze samenwerking op verschillende manieren vorm.

Veel voorkomende voorbeelden zijn:

- projecten die door 'grenswaterschappen' worden uitgevoerd met hun Duitse of Belgische counterparts aan de andere kant van de landsgrens;
  - beschikbaar stellen van deskundigheid aan waterbeheerders in landen die recentelijk zijn toegetreten tot de Europese Unie;
  - metingen ter beschikking te stellen aan internationale waterprojecten, waaronder sanitatieprojecten.
- Het budget voor internationale projecten bedraagt gemiddeld € 800.000 en varieert van geen budget tot € 8 miljoen. Deze bedragen drukken in de regel slechts voor een deel op de begrotingen van de waterschappen, omdat er veel subsidiemogelijkheden zijn.

De wereldwijde klimaatverandering houdt ons allemaal bezig. Adaptatie en mitigatie zijn dé begrippen van deze tijd. We zoeken naar nieuwe vormen van duurzame energie en naar middelen om de uitstoot van broeikasgassen te reduceren. Overal worden innovatieprojecten opgestart die hiertoe moeten bijdragen. Zo ook bij Waternet, een unieke gemeenschappelijke organisatie van de gemeente Amsterdam en het Hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht. Waternet is als zelfstandig opererende organisatie verantwoordelijk voor het volledige waterbeheer binnen dit 1,2 miljoen inwoners tellende gebied met een oppervlakte van 700 km². Het gebied omvat naast Amsterdam ook een groot gebied ten zuiden van de hoofdstad en ook van het Gooi en de Vechtstreek. "Wij zijn het eerste bedrijf in Nederland dat zich richt op de gehele watercyclus, van drinkwater tot afvalwater", aldus Jan Peter van der Hoek, hoofd van het Strategisch Centrum bij Waternet. "Wij noemen onszelf daarom ook een watercyclusbedrijf."

In de strijd voor een gezonder milieu past Waternet sinds 2006 de Climate Footprint toe. Deze rekenmethode is ontwikkeld door UNESCO-CPWC en het Nederlandse bureau PW Advies. Van der Hoek: "Met dit instrument berekenen we de bijdrage van de Amsterdamse waterketen aan de uitstoot van broeikasgassen en de mogelijkheden deze uitstoot te verminderen.

Daarbij kijk je naar de activiteiten van je organisatie en ga je na welke impact die activiteiten hebben op het klimaat in termen van de totale hoeveelheid broeikasgassen die wordt geproduceerd. Van daaruit kan beleid worden ontwikkeld om de emissie van broeikasgassen uit de waterketen te beperken."

Met behulp van de Climate Footprint kunnen de ontwikkelingen binnen Waternet op het gebied van klimaatbeheersing op de voet worden gevolgd. Bij het vertalen van de gegevens naar kooldioxide-equivalenten wordt gebruik gemaakt van zogenoemde scopes volgens het internationale Greenhouse Gas Protocol (GGP).

De toepassing van de Climate Footprint heeft succes, dat tonen de cijfers aan. De emissie van broeikasgassen is sinds 1990 met ruim veertig procent teruggedrongen. In 2010 moet deze reductie vijftig procent zijn. "We zitten prima op schema om onze targets te halen", vertelt Van der Hoek. "Maar daarbij blijft het niet, want uiteindelijk willen we een volledig klimaatneutrale organisatie worden. Alle nu denkbare middelen die Waternet beschikbaar heeft, worden daarvoor ingezet. Denk bijvoorbeeld aan biogas uit de slibgisting, windenergie en zonne-energie. Daarnaast onderzoeken we hoe we thermische en chemische energie uit afvalwater, drinkwater, oppervlaktewater en grondwater kunnen halen. Op dat gebied hebben we nog flink wat werk te verrichten."

Jan Peter van der Hoek:

"We zitten met de Climate Footprint prima op schema om onze targets te halen."

8 Waterschappen gaan door met Waterschapspeil

Naast de verschillen tussen de waterschappen die het gevolg zijn van het feit dat het waterbeheer in Nederland door autonome, decentrale overheden wordt uitgevoerd, geeft Waterschapspeil de waterschappen ook inzicht in verschillen in prestaties die zij zelf kunnen beïnvloeden. Op basis van deze verschillen kunnen enkele collectieve verbeterpunten worden gedistilleerd. Daarnaast zal er op verschillende terreinen aan de verbetering van Waterschapspeil zelf worden gewerkt.

Verbeteren van de prestaties

Zoals ook al eerder is aangegeven, is deze brancherapportage gebaseerd op een onderliggende vergelijkingsrapportage. Beide rapportages richten zich op transparantie en verantwoording en zijn daarom niet bij uitstek geschikt om tot verbeteringen van de bedrijfsvoering te leiden. Toch zal ieder waterschap er punten aan kunnen ontleen om nader te onderzoeken of er verbeteringen kunnen worden doorgevoerd. Daarbij zal de vraag moeten worden beantwoord of verschillen met andere waterschappen hun oorzaak vinden in beïnvloedbare of niet-beïnvloedbare factoren. Bij dit onderzoek kunnen de waterschappen onder andere gebruikmaken van de bedrijfsvergelijkingen die zich richten op leren en verbe-

teren, zoals de Bedrijfsvergelijking Zuiveringsbeheer en de diverse bedrijfsvergelijkingen waterbeheer. Naast de individuele punten van waterschappen kunnen er uit de rapportages ook een aantal meer algemene punten worden gedistilleerd waar de waterschapssector zich collectief kan verbeteren. De belangrijkste hiervan worden hieronder opgesomd, waarbij bij de meeste punten is aangegeven hoe het vervolgtraject zal worden ingevuld. Voor de punten waarbij geen concreet vervolgtraject is geschetst, geldt dat de Unie van Waterschappen overleg met de waterschappen zal starten met als inzet concrete afspraken te maken over een onderzoeks- en verbetertraject.

- In 2007 hadden de waterschappen gemiddeld 8% van de primaire waterkeringen waarvoor toetsingsnormen beschikbaar waren nog niet getoetst. Hierdoor ontstaat er gemakkelijk vertraging bij het tijdig op orde krijgen van deze waterkeringen.

- Gemiddeld voldeed 16% van de gebieden binnen de waterschappen waarvoor in 2007 actuele peilbesluiten beschikbaar waren nog niet aan die besluiten.

- De verbetering van de chemische waterkwaliteit in de regionale wateren stagneert de laatste jaren en er werd in 2007 niet voldaan aan de toen geldende normen. De

waterschappen zullen de uitdagingen van de Europese Kaderrichtlijn Water moeten oppakken, om op dit punt weer een stap voorwaarts te maken. De verwachting is dat met name de maatregelen die zich richten op de verbetering van de ecologische waterkwaliteit ook zullen leiden tot een verbetering van de chemische waterkwaliteit.

- In de jaren tot en met 2007 is gebleken dat er door samenwerking met gemeenten maatschappelijke voordelen in de afvalwaterketen kunnen worden bereikt. Door op de plaatsen waar nog niet werd samengewerkt ook te gaan samenwerken en de reeds bestaande samenwerkingen te intensiveren, kunnen nog meer van deze voordelen worden bereikt. De ‘Taskforce Waterketen’ van de Unie van Waterschappen werkt hier aan.

- De daling die in de periode 2007-2009 onder andere door samenwerking tussen waterschappen onderling en met gemeenten op het gebied van de kosten van belastingheffing (de ‘perceptiekosten’) is bereikt, geeft aan dat deze samenwerking rendement oplevert. De bestaande samenwerkingen kunnen worden uitgebreid en de waterschappen die nog niet concreet samenwerken gaan hier op korte termijn toe over.

- Op het gebied van het tijdig verlenen van vergunningen is er nog ruimte voor verbetering, omdat ongeveer

25% in 2007 niet binnen de wettelijke basistermijn werd afgewikkeld.

- Waterschappen kennen geen uniforme termijn waarbinnen klachten moeten zijn afgewikkeld.

Verder ontwikkelen van Waterschapspeil

Waterschapspeil 2009 is de eerste versie van een brancherapportage van de waterschappen op bestuurlijk niveau en de komende jaren zullen er vergelijkbare vervolgrapportages worden opgesteld. Net zoals de prestaties van de waterschappen zal ook Waterschapspeil worden doorontwikkeld. Het eerste ontwikkelpunt is dat de volgende versie van Waterschapspeil zo zal worden gepland dat de rapportages sneller na afloop van het peiljaar worden gepubliceerd. Als tweede zal er op het gebied van de gehanteerde definities en gebruikte vragen een aanscherping plaatsvinden, onder andere om ervoor te zorgen dat de rapportage nog beter wordt. Tot slot zal in het kader van de evaluatie van Waterschapspeil opnieuw naar de informatiebehoefte van de verschillende doelgroepen van de rapportages worden gekeken. De herijkte informatiebehoefte zal het vertrekpunt worden bij de ontwikkeling van de volgende versie van Waterschapspeil.

*Uitgave van de
Unie van Waterschappen,
Koningskade 40,
2596 AA Den Haag
Postbus 93218,
2509 AE Den Haag
Telefoon: 070 351 97 51,
Fax: 070 354 46 42,
E-mail: info@uvw.nl*

Meer informatie op: www.uvw.nl

*Interviews: PR/Text, Voorschoten
Fotografie: Daan Zuiderwijk,
Den Haag
Productie: Grafisch Buro
Versteegen Vormgeving, Leiden
Oplage: 2.000
Juni 2009*

 UNIE VAN WATERSCHAPPEN

Unie van Waterschappen
Koningskade 40
2596 AA Den Haag
Postbus 93218
2509 AE Den Haag
Telefoon: 070 351 97 51
E-mail: info@uvw.nl
www.uvw.nl

 UNIE VAN WATERSCHAPPEN